

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Huvijuht-loovtegevuse õpetaja eriala

Merle Harjo

VALLAJUHTIDE OOTUSED NOORTEKESKUSELE

IDA-VIRU MAAKONNA NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja: Urmo Reitav, MA

Kaitsmisele lubatud

Viljandi 2013

SISUKORD

SISUKORD	1
SISSEJUHATUS	3
1. TEEMA LÄHTEALUSED.....	5
1.1 Töös kasutatavaid mõisted.....	5
1.2 Ootus ja ootuste teooria	6
1.3 Kohalik omavalitsus	7
1.4 Avatud noorsootöö – noortele, noortega ja noorte heaks	9
1.5 Noortekeskused Eestis	12
1.6 Noorsootöö Ida-Virumaal	14
2. UURIMISMETOODIKA	17
2.1 Uurimistöö eesmärk.....	17
2.2 Valitud meetodi kirjeldus, andmete kogumine ja analüüs	17
2.3 Uurimisobjektide kirjeldus	20
2.4 Uuringus osalenud kohalike omavalitsuste noorsootöö.....	21
2.4.1 Maidla.....	21
2.4.2 Lohusuu	22
2.4.3 Toila.....	22
2.4.4 Iisaku	24
2.4.5 Illuka.....	25
2.4.6 Sonda	26
3. UURIMISTULEMUSED	27
3.1 Vallajuhtide nägemus noorsootööst.....	27
3.2 Vallajuhtide nägemus noortekeskusest	29
3.3 Noortekeskuse funktsioon ja vajalikkus kohalikus omavalitsuses	31
3.4 Noortekeskuse roll kohalikus omavalitsuses	33
3.5 Noortekeskuse tegevuse tulemuslikkus vallajuhi pilgu läbi	36
3.6 Noortekeskuse juriidiline vorm	37
3.7 Noortekeskuse ja omavalitsuse vaheline koostöö.....	38
3.8 Vallajuhtide ootused noortega töötavatele inimestele	39

3.9 Hinnang vaba aja veetmise võimalustele kohalikus omavalitsuses.....	40
KOKKUVÕTE	42
KASUTATUD ALLIKAD	46
LISAD	50
Lisa 1: Intervjuudeks kasutatud küsimustik	50
Lisa 2: Transkriptsioon intervjuust vallavanemaga.....	52
SUMMARY	60

SISSEJUHATUS

2009. aastal avaldatud *Euroopa Nõukogu noortevaldkonna uuendatud koostööraamistik aastateks 2010 – 2018* ütleb, et noorsootöö on lai mõiste, mis hõlmab mitmesugust noorte osalusel toimuvat ja noortele suunatud sotsiaalset, kultuurilist, haridusalast ja poliitilist tegevust. Eestis on kohaliku tasandi noorsootöö teostamine ja koordineerimine suures osas kandunud (avatud) noortekeskustele. Avatud noortekeskuste olukorra kordusuuringu (2010) kohaselt toimivad kaks kolmandikku Eesti noortekeskustest kohalike omavalitsuste allasutuste või struktuuriüksustena, mistõttu olen veendunud, et noortekeskuse arengus suur kaasarääkimisvõimalus just kohaliku tasandi otsustajatel – vallajuhtidel.

Käesolev lõputöö *Vallajuhtide ootused noortekeskusele Ida-Virumaa näitel* kaardistab Ida-Virumaa vallajuhtide ootused nende haldusalas tegutsevatele noortekeskustele. Antud lõputöö sisendiks on minu igapäevatöö otsene seotus noorte, noortega tegelevate ja neisse puutuvate isikute ning noorsootööga Ida-Viru maakonnas. Määravaks sai ka asjaolu, et vallajuhtide ootuseid noortekeskustele ei ole varem noortekeskustega seotud uuringutes kajastatud. Samuti puudub Ida-Virumaal noorsootöö arengukava alates aastast 2008, mistõttu vajasin ülevaadet otsustajate arvamustest, hinnangutest ja ootustest kohaliku tasandi peamiste noorsootöö korraldajate – noortekeskuste – kohta.

Uurimustöö raames olen keskendunud kolmele peamisele küsimusele:

- 1) Millist eesmärki täidab vallajuhi arvates noortekeskus kohalikus omavalitsuses?
- 2) Millised on vallajuhtide ootused noortekeskuses pakutavatele tegevustele ja teenustele?
- 3) Millised on olulisemad eeltingimused vallasisese noorsootöö toimimiseks?

Hüpoteesidena esitan järgmised väited:

- 1) Vallajuhid näevad noortekeskuse tegevuse peamise eesmärgina noorte vaba aja sisustamist.
- 2) Vallajuhtide nägemus noorsootöö eemärgist pole kooskõlas avatud noorsootöö eesmärkidega.

Minu jaoks on kvaliteetse noorsootöö eelduseks valdkonna vastutajate ühtsed arusaamad noorsootöö eesmärgist ja ettenägelik planeerimine ning tegevuste järjepidev elluviimine. Töös püstitatud eesmärgi saavutamine aitab Ida-Virumaa noortekeskuste juhtidel, noorsootöötajatel ja noortega töötavatel inimestel ning ka valdkonnast huvitatud isikutel saada ülevaate sellest, missugune on omavalitsusjuhtide nägemus noorsootööst ja ootused noortekeskuse tööle.

Käesolev lõputöö jaguneb kaheks osaks. Uurimuse esimeses osas annan ülevaate noorsootööga seotud põhimõistetest ja seadusandlusest Eestis. Niisamuti toon välja kohaliku omavalitsuse tegevuse ja avatud noorsootöö eesmärgi. Tutvustades Ida-Virumaa valdade noortekeskuseid, toon välja uuringus osalenud valdade kohaliku tasandi ja maapiirkonna noorsootööga seotud näitajad.

Uurimuse teises osas on esitatud ülevaade läbiviidud uurimuse eesmärgist ning kolmandas osas toodud välja uurimistulemused ja nende analüüs.

1. TEEMA LÄHTEALUSED

1.1 Töös kasutatavaid mõisted

Noor – noorena mõistetakse seitsme kuni kahekümne kuue aastast füüsilist isikut (Noorsootöö seadus §3, 2010).

Noorsootöö – tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgsaks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda (*ibid* §4, 2010).

Noorsootöötaja – lähtub oma töös noorsootöö põhimõtetest ning rakendab erinevaid tegevusi ja meetodeid sõltuvalt noorsootöö valdkonna eripärast, eesmärgist, sihtgrupist, noorsootöö tegemise kohast ja situatsioonist. Noorsootöötaja on teadlik noorte elu tegelikkusest ja kohalikest oludest, oskab hinnata noore olukorda ja vajadusi, valida ja rakendada sobivaid meetodeid ning analüüsida tehtud töö mõjusust (Noorsootöötaja kutsestandard, 2012)

Noorsootööasutus, sh noortekeskus (edaspidi ANK) – ministeeriumi hallatav riigiasutus, valla või linna ametiasutus, valla või linna ametiasutuse hallatav asutus, eraõiguslik juriidiline isik või eraõigusliku juriidilise isiku ettevõtte, mille põhitegevuseks on noorsootöö korraldamine (*ibid* §3, 2010).

Noorteinfo – info, mis muudab ühiskonnainfo noortele, kes seda otsivad, kättesaadavaks, võimaldades teha neil teatud otsuseid või toimida mingi teguviisi järgi. Noorteinfo eesmärk on suurendada valikuvõimalusi, mis oleksid noortele kättesaadavad, pakkudes avalikust elust otsest või kaudset teavet ja võimaldades noortel lihtsamini teha iseseisvaid valikuid oma elu korraldamisel (Noorsootöö strateegia, 2006).

Huvitegevus – lühiajaline ja süsteemne juhendatud tegelemine huvialaga vaba tahte alusel tasemeõppest ja tööst vabal ajal, et noor saaks võimaluse omandada süvendatud teadmised ja oskused valitud huvialal (Noorsootöö strateegia, 2006).

Informaalne haridus – hõlmab igasugust õppimist, mis tuleneb igapäevategevustest tööl,

perekonnas või vabal ajal; ei ole struktureeritud (õpieesmärkide, õpiaja või õppematerjali mõistes) ega lõpe tavaliselt tunnistuse saamisega; võib olla kavatsuslik, kuid enamasti on tegemist ettekavatsemata õppimisega (Elukestva õppe strateegia, 2005).

Mitteformaalne haridus – organiseeritud õppetegevus kindlatele huvirühmadele kindlate programmide alusel, mille koostavad vastavad asjatundjad ühiskonna vajadustest või tellija soovidest lähtuvalt; ametlikud kursused ja/või õppused, mis toimuvad väljaspool formaalset haridussüsteemi, kuid on organiseeritud formaalsete organisatsioonide poolt – näiteks täiskasvanute koolituskeskused, avatud ülikoolid, kõrg- ja/või kutsekoolide juurde loodud täiskasvanute koolitusosakonnad jm; eesmärgiliselt organiseeritud õppetegevus, mis toimub institutsionaalsel foonil, kuid ei täida ühte või enamat formaalhariduse definitsioonis nimetatud tingimustest; see võib toimuda nii haridusasutuses kui ka väljaspool ning sellest võivad osa saada kõik inimesed olenemata vanusest (Elukestva õppe strateegia, 2005).

Mitteformaalne õpe – eesmärgistatud, ent vabatahtlik õpe, mis leiab aset erinevates situatsioonides ja mitmekülgses keskkonnas ning mille puhul õppimistegevus ei ole peamiseks eesmärgiks. Tegevused ja kursused on planeeritud, kuid nende struktuur ja ülesehitus ei sisalda õppekavasid. Läbiviijad võivad olla nii professionaalsed koolitajad kui ka näiteks vabatahtlikud või omaealised. Nad on peamiselt suunatud kindlatele sihtrühmadele, kuid õppimistulemused on harva „silmnähtavad“ ning dokumenteeritud (Chisholm, 2005).

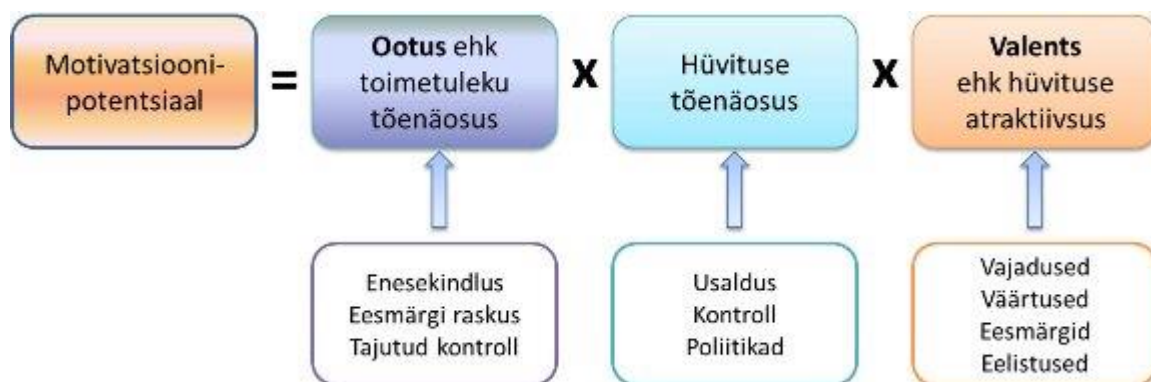
Informaalne õpe – õppija seisukohast eesmärgistamata õppimine, mis leiab aset igapäevaelu kontekstis perekonnaga, töökohal, igapäevakeskkonnas vaba-aega veetes. Sellisel õppimisel on omad tulemused, kuid need on harva kajastatud. Peaaegu kunagi ole need tõendatud ja tavaliselt ei ole ka tulemused kohe näha. Samas saab neid arvestada hariduse, koolituse või töötamise eesmärgil (Chisholm, 2005).

Ootus - inimene tegutseb kindlal viisil, mis baseerub ootusel, et tegevusele järgneb antud tulemus - hüvitus ja selle hüvituse atraktiivsusel inimese jaoks. (Organisatsioon ja juhtimine, 2013).

1.2 Ootus ja ootuste teooria

Selleks, et selgitada laiemalt, mida pean silmas mõiste all ootus, on oluline toetuda tänapäevastele juhtimisteooriatele.

Siinkohal toon esile 1960. aastatel Victor Vroomi poolt välja arendatud ootuste mõiste. Ootuste teooria kohaselt ei sõltu motivatsioon ainult vajadustest, vaid tähtsad on ka ootused, mis inimesel on seoses mingi tegevusega. (Organisatsioon ja juhtimine, 2013; Kāhar, 2011).

Joonis 1 V.Vroom „Ootuste teooria“ (Organisatsioon ja juhtimine, 2013)

See tähendab, et selgitades vallajuhtide ootuseid, on oluline meeles pidada, et nende ootused noortekeskustele, ei pruugi väljendada noorte ja noorsootöövaldkonna tegelikke vajadusi, vaid on välja kujunenud läbi isiklike nägemuste, arusaamade ja veendumuste

Selleks, et töötajad saaksid oma tööd hästi teha, peavad nad teadma, mida neilt oodatakse. Niisamuti on minu silmis ka organisatsioonidega – antud töö puhul noortekeskustega. Alustada tuleb siinkohal kirjeldustest, mis sisaldaks tegevuste funktsioone, ülesandeid ja vastutusala. Samuti on oluline anda ülevaade üldisest valdkonnas vajalikest teadmistest ja oskustest, kompetentsidest, et nii organisatsioon kui seal tegutsev töötaja, saaks olla oma tegemistes edukas olla (Performance Expectations, 2013).

Erinevad ootused ületavad minu silmis tegelikult igasuguseid tööülesannete kirjeldusi, mis noortekeskustele ette on antud. Kui me mõtleme töö väga heale kvaliteedile, siis tegelikult ei vaatle ja hinda me minu nägemuses seda, millised on kirjeldatud tööülesanded erinevates juhendites vaid keskendume hoopis enda ootustele töö väljundite, tulemuste suhtes.

1.3 Kohalik omavalitsus

Euroopa Kohaliku Omavalitsuse Harta kohaselt (1985) tähendab kohaliku omavalitsuse mõiste kohalike võimuorganite õigust ja võimet seaduse piires ja kohalike elanike huvides korraldada ja juhtida valdavat osa nende vastutusalasse kuuluvast ühiskonnaelust.

Eesti riigi mõistes on kohalik omavalitsus põhiseaduses sätestatud omavalitsusüksuse – valla või linna – demokraatlikult moodustatud võimuorganite õigus, võime ja kohustus seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi (Kohaliku omavalituse korralduse seadus §2).

Riigikogu liige, endine omavalitsusjuht Kalvi Kõva on oma ettekandes (2011) öelnud, et noorsootööga tuleb tegeleda nii valdadel, kus on vaid sadakond noort kui omavalitsustes, kus noorte arv küünib üle kümne tuhande.

Noorsootöö tulemused ei ole aasta-paari lõikes nähtavad ja käega katsutavad, vaid nende mõju avaldub alles mitmete aastate lõikes. Seda, kas noorsootöö on kohaliku omavalitsuse jaoks nägemus valla edukast arengust või vastupidi, on see palju ressursi nõudev või vähe kasu toov valdkond, oleneb kohaliku omavalitsuse võimuorganite, juhtide nägemusest, elanike tõekspidamistest, väärtustest, soovidest.

Samal ajal sätestab kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse §6 (RT I 1993, 37, 558) kohaliku omavalitsuse ülesande korraldada antud vallas või linnas noorsootööd juhul kui need ülesanded ei ole seadusega antud kellegi teise täita. Vastavalt noorsootöö seadusele (RT I 2010, 44, 262) määrab vallavolikogu noorsootöö prioriteedid oma haldusterritooriumil ning sätestab nende saavutamiseks vajalikud ülesanded valla või linna arengukavas.

Antud seadusepunkt paneb kohalikule omavalitsusele kohustuse enda haldusterritooriumil noorsootöö elluviimisega tegeleda.

Arusaam noorsootöö korraldusest on piirkonniti erinev. Seda, kas noorsootööd tehakse eesmärgiga luua noortele elukestvaks õppeks vajalikud tingimused ning tunnustada nende omaalgatust või ellu viia mõni projekt lihtsalt seepärast, et juriidiliselt oleks kõik korrektne, on valikute ja suhtumise küsimus.

Valdavalt toimub noorsootöö rahastamine kohaliku omavalitsuse eelarvest. Seda vastavalt valla arengukavas kinnitatud tähtsamatele suundadele ning nendega seotud ülesannetele ja tegevustele. Peamiselt sisaldavad need kohalike noorteprogrammide ja projektide, nagu noortelaagrid, spordivõistlused, koolide huvitegevus, rahastamist ja noorteühingute toetamist. (Haridus-ja teadusministeerium, 2013).

Näiteks olid 2008. aastal prioriteetsed rahatusvaldkonnad noorsootöös (Reitav, Krussell) koostöö

või noorte omaalgatus, noortekeskuste renoveerimine või arendamine, noorsootöö tegevuste arendamine või kvaliteedi tõstmine. Arvestades mitmete Euroopa Liidu struktuurfondide vahendite ja rahatusperioodi lõppemist võib oletada, et praeguseks on rahatusvajadused, prioriteedid mõnevõrra muutunud. Olenemata juriidilisest vormist, rahastasid 2005. aasta seisuga noortekeskuste tegevusi 97%-l kohalikud omavalitsused. 40% omavalitsustes finantseeriti noortekeskuse tegevust kogu ulatuses, 49% osaliselt ja 4% projektipõhiselt (Avatud noortekeskuste olukorra kaardistamise uuring, 2005). 2010 aastal läbi viidud uuringust selgus, et kaks kolmandikku noortekeskuste tulusid pärineb kohalikelt omavalitsustelt. Kümnendik tuludest erinevatelt projektikonkurssidelt ja viieteistkümnendik fondidest (Avatud noortekeskuste olukorra kordusuuring, 2010).

1.4 Avatud noorsootöö – noortele, noortega ja noorte heaks

2013. aasta 1. jaanuari seisuga oli Eestis 288492 noort vanuses 7-26 eluaastat. Kolme viimase aasta lõikes on näha märgatavat noorte arvu langust (Statistikaamet, 2013).

Ulrich Bunjes (2010) on teose „The history of youth work in Europe“ avasõnas välja toonud valdkonnad, noorsootöö ja noortepoliitika saab pakkuda inspiratsiooni ja mõtlemisainet. Nendeks on kultuuriline mitmekesisus, laste- ja noortepoliitika, põlvkondadevaheline dialoog.

Eesti kuulub oma lähenemise poolest riikide sekka, kus noortepoliitika on osa ühiskonna arengule suunatud tegevustest, mitte pelk meetmete hulk teatud vanusegrupi elutingimuste parandamiseks, st arusaam on, et iseenese ja oma ümbritseva kogukonnaga positiivselt toimetulev noor on ühiskonnas arengueeldusi loov jõud/ressurss (Noortevaldkonna arengukava eelnõu väljatöötamise kavatsus, 2013).

Noorsootöö on noortele tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgsaks arenguks, mis võimaldab neil vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda (Noorsootöö seadus §4). On selgelt näha, et tänases päevas on üha enam suurenemas noorte kaasatuse osatähtsus, muutes nii noorte kui ka noortega seotud organisatsioonide kaasamise noorsootöösse prioriteetseks valdkonnaks. Aga mitte ainult. Noorsootöö areneb üheskoos noorte ja ümbritseva keskkonnaga. Igapäevase noorsootöös osalejana nii noortejuhi kui noore riigikodanikuna veendun üha enam, et noorsootöö kasutusvõimalused haaravad pea kõiki majandus- ja eluvaldkondi.

Usun, et hästi toimiva ja noortekeskse noorsootöö üheks alustalaks võiks olla tugev ning toetav kogukond. Noored ei ela üksikul saarel. Nad on osa sotsiaalsest struktuurist, mis koosneb erinevatest inimestest (vanemad, õpetajad, koolitajad, tööandjad, jne) ning neil kõigil on noorte suhtes teatud ootused ja nende noortega erinevad suhted. Ehkki noorsootöötajate prioriteediks on töö noortega, on võimatu ignoreerida mõju, mida ümbruskonna inimesed noortele avaldavad (Croft, Crolla, Mida-Briot, 2003).

Leian, et koostöövõrgustiku loomine kooli, politsei, kohaliku omavalitsuse ja teiste noort puudutavate ning ümbritsevate inimeste ja institutsioonide vahel, võimaldab luua noortele keskkonna noore kui indiviidi mitmekülgses arenguks. See on midagi sellist, mis noori tõepoolest arendab ning tegutsema motiveerib – nende tulevasele elule mõju avaldab. Mida suurem on noorsootööga seotud valdkondade arv, seda võimalusterohkemaks kujuneb noore inimese tulevik.

Üsna laialdasi võimalusi noorsootöö elluviimiseks pakub avatud noorsootöö. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus on avatud noorsootöö eesmärgiks nimetanud noortele inimestele vabatahtlikkuse alusel osaluse, arenguliste ja hariduslike kogemuste pakkumise, mis aitavad ühelt poolt neil olla aktiivsed demokraatlikus ühiskonnas ning teisalt oma vajadusi rahuldada (Avatud noortekeskuste peamised eesmärgid, 2013).

Avatud noorsootöös kasutatavaid meetodeid ja tegevusi saab ellu viia noortekeskustes, koolides, noorteühendustes, tänaval. Avatud noorsootöö areneb ning täieneb üheskoos noorte ja nendega tegelevate inimestega, koos kogu ühiskonnaga, lähtudes pidevalt noorte soovidest, vajadustest (Mis on avatud noorsootöö, 2013).

Toetudes Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse poolsetele kokkuvõtetele avatud noorsootöö eesmärkidest on oluline välja tuua valdkonna elluviimise põhimõtted.

- Noorel inimesel on õigus otsida erinevaid valikuid ning seejärel valida temale kõige sobivam antud situatsioonis;
- noort tuleb toetada nii palju, et ta saavutaks oma täieliku potentsiaali;

noori tuleb toetada, et nad arendaksid oma väärtusi, suhtumisi ja võimet kriitiliselt analüüsida ümbritsevat maailma ning vajadusel reageerida sellele (Mis on avatud noorsootöö, 2013). Avatud noorsootöö on oma olemuselt valdavalt hariduslik, võimaldades noortel omandada oskusi, teadmisi ja suhtumisi, mida nad vajavad ühiskonna liikmete ja individidena. Taotledes võrdseid

võimalusi, julgustab see noori osalema erinevates neid puudutavates otsustusprotsessides. Noorsootööl on julgustav iseloom. Oluline on toetada noort inimest, et ta mõistaks ja tegutseks isiklike, sotsiaalsete ja poliitiliste küsimuste suhtes, mis mõjutavad tema ja ta kaaslaste elusid ning ühtlasi ka kogu ühiskonda (Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, 2013).

Avatud noorsootöö meetod on kõigile noorele, seadmata tingimusi tema tõekspidamistele, võimetele, oskustele, teadmistele ja majanduslikele eeldustele. Avatud noorsootöö on noori kaasav. Noored on kaasatud nii tegevuse algatamisse ja arendamisse võimaldades noorele suhtlemist ja arendavat tegevust talle sobival kodu- ja koolivälisel ajal, seades esikohale noore omaalgatuse arendamise (Noorsootöö strateegia, 2006).

Avatud noorsootöö loob tingimused mitteformaalseks õppimiseks, eelkõige kogemuslikuks õppimiseks tegevuse ja suhtlemise kaudu. Ei tohi unustada, et noorsootöö üheks eesmärgiks on luua eeldusi ka riskioludes elavate või probleemse käitumisega noorte arenguks (Kirss, Bauteva 2011).

Euroopa Nõukogu, kus on viimasel paarikümnel aastal üha põhjalikumalt tegutsenud ühiste noorsootöö arusaamade loomise nimel, tõdeb: „Noorsootöö on üldmõiste sotsiaalsetele, kultuurilistele, harivatele või poliitilistele tegevustele noortega ja noortele (Noorteseire aastaraamat 2011).

Eesti riigis on noorsootööd ja selle raamistikku endiselt sätestamas noorsootöö seadus. Riikides, kus noorsootöö ei ole iseseisva terminina seaduse tasandil määratletud, lähenetakse sagedamini noorsootöö mõiste avamisele eesmärgipõhiselt. Noorsootööd kui tegevusvaldkonda iseloomustavad ühised põhiväärtused, mis toetuvad üldinimlikele väärtustele, täpsustavad ja täiendavad neid. Rahvusvaheliselt on noorsootöö kui termin täna äärmiselt erinevalt õigusakti tasandil määratletud ja avalikkuses omaks võetud (Kirss, Bauteva 2011).

Hea noorsootöö tunnusteks on info kättesaadavus, piisavate ressursside olemasolu, motiveeritud, rahulolevad ja piisavalt motiveeritud noored, noorsootöö avatud ja kättesaadavus (Talur, 2009).

Noorsootöö strateegia kehtivuse lõppemisest tulenevalt on Haridus- ja Teadusministeeriumis koostamisel uus noortevaldkonna arengukava aastateks 2014-2020. Uute arengusuundade järgi on olulisemateks punktideks noorte loome- ja arengupotentsiaali avamine, ebavõrdsuse vähendamine, tööhõive toetamine ning osaluse ja hoolivuse suurendamine (Haridus- ja Teadusministeerium, 2013).

Noorsootöö eri valdkondi rahastatakse peamiselt viiest allikast. Peamiselt kohalike omavalitsuste eelarvetest, riigieelarvest Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve osana, fondidest ja erinevatest programmidest, erasektorist. Mitmeid kulutusi tehakse lastevanemate ja noorte endi poolt. Selgelt märgatava osa moodustavad valdkonna eelarvest moodustavad eraldised hasartmängumaksust (Noorsootöö strateegia, 2006).

1.5 Noortekeskused Eestis

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse kodulehe andmetel (Kokkuvõte, 2013) tegutseb Eestis 248 institutsiooni, kes pakuvad noortekeskuse teenust. Niisamuti on välja toodud, et tõenäoliselt tegutseb juriidilises mõttes noortekeskuseid 10% vähem. Nendest 248 noortekeskuse teenust pakkuvast noortekeskusest kuulub 57 Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendusse, mis on katuseorganisatsioon Eesti avatud noorsootöö meetodil tegutsevatele noortekeskustele.

Näiteks Eesti noorsootöö strateegia 2006-2013 rõhutab nii noortekeskuste mitmekesisust kui ka olulisust noorsootöö maastikul. Noortekeskused võivad olla erinevad – avatud noortekeskused, teavitamis- ja nõustamiskeskused, noorsootöö keskused jm. Noortekeskustes korraldatakse noorsootööd mitmes noorsootöö valdkonnas (nt info, nõustamine, huvitegevus jt) või keskendutakse ühele kindlale meetodile (nt avatud noorsootöö). Noortekeskused on peamised noorsootöö teostajad. (Talur 2009, lk 4).

Täna (2013 – *toim.*) ametlikult mittekehtiva Eesti noorsootöö kontseptsiooni kohaselt (2001) olid avatud noortekeskused noorsootööasutused, mis tegutsesid avatud noorsootöö meetodil, kus vabatahtlikkuse alusel võisid käia kõik noored ja mis oli ümbruse noorsootöö korraldamise keskus.

Olen enda igapäevatöö tulemusena jõudnud arusaamani, et ka täna on noortekeskus koht, kus saavad kokku ning tegutsevad üheskoos noored. Noortekeskuse kõige tavapärasemaks eesmärgiks on noortele tegevusvõimaluste pakkumine, et hoida nad eemale ühiskonna pahupoolest ning toetada nende sirgumist endaga edukalt toimetulevateks täiskasvanuteks. Noortekeskuste tegevused põhinevad valdavalt noorte huvidel, vajadustel, soovidel ning sealjuures arvestatakse noore vanusest tulevat võimekust, oskuseid.

Tuleb silmas pidada, et avatud noortekeskus ei asenda teisi asutusi, nagu näiteks huvikoole ega

nõustamiskeskusi. Samas võib ANK olla mõne teise noorte-, sotsiaal- või kultuurivaldkonna asutuse struktuuriüksus, näiteks võib ANK tegutseda kohaliku rahvamaja noortetoana või on huvikool, nõustamiskeskus ja noortekeskus ühe üksuse all. Avatud noortekeskuse eesmärgiks on noorte toimetuleku ja tööhõive valmiduse suurendamine, nende sotsiaalse kompetentsi tõstmine, kutse-eelsete oskuste andmine. Peale selle on oluline pakkuda mitte-formaalset õppimist konkurentsivõime kasvatamiseks (Avatud noortekeskuse peamised eesmärgid, 2013).

ANK pakub noortele tegutsemisvõimalust, toetamaks sotsiaalset arengut ja kodanikuaktiivsust. Iga noortekeskuse mudel ja pakutavad teenused on erinevad, olles sõltuvuses piirkondlikest vajadustest. Kuna noorsootöö korraldamine on kohalike omavalitsuste ülesanne, siis sõltuvad noorsootöös osalemise võimalused ennekõike sellest, mida elukoha lähedal pakutakse ning milliseid vorme ja võimalusi eelistatakse (Kirss, Bauteva 2011).

Noortekeskused tegutsevad valdavalt kas omavalitsuste allasutuste või mittetulundusühingutena.

2012 aasta seisuga on kohalike omavalitsuste hallatavate avatud noortekeskustena tegutsemas 154 noortekeskust, millele omakorda lisanduvad teavitamis-ja nõustamiskeskused ning noorsootöölased mittetulundusühingud ja sihtasutused (Noorsootööasutuste arv maakondades, 2013).

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse poolt väljatöötatud selgituste kohaselt (2013) lähtuvad noortekeskused oma töös valdavalt avatud noorsootöö põhimõttest, mis tähendab noorte omaalgatuse toetamist, õppekava puudumist ning erinevateks arendavateks tegevusteks tingimuste loomist. Eriti suur rõhk on siinkohal koostööoskuste arendamisel, nõuannete ja noorteinfo jagamisel. Üha enam pannakse rõhku mitteformaalse õppimise võimaluse tekitamisele ja noorte teadlikkuse järjepidevale tõstmisele.

Noortekeskused on avatud sellistel aegadel, mis noortele sobivad. Noortekeskust võib külastada iga noor, kes järgib keskuse reegleid. Soovituslik on, et noortekeskuses kehtivad kokkulepped ja reeglid on kehtestatud noorte endi poolt, mis soodustab ka reeglitest kinni pidamist. Selle läbi areneb noorte kollektiivne vastutus keskuse hea käekäigu eest. Noortekeskustes on võimalik ellu viia erinevaid ideid, mis pole seadusandlusega vastuolus (Eesti ANK 2013).

Koostööd teeb noortekeskus kohalike omavalitsuste, koolidega, teiste noorsootöö asutustega. Mida väiksem on noortekeskuse teeninduspiirkond, seda lihtsamalt ja edukamalt näib sujuvat koostööd. KOVi ja noortekeskuste koostööd hõlbustab see, kui kohalik omavalitsus on talle

seadusega ette nähtud noorsootöö korraldamise noortekeskusele delegeerinud (Avatud Noortekeskuste kaardistamise uuring 2005).

Samuti võib ANK olla tugikeskuseks erinevatele ühingutele, liikumistele, noorterühmadele. Kuigi avatud noortekeskuste rõhk on suunatud noortele, teevad nad koostööd ka teiste vanuserühmadega. ANK funktsiooniks on ka noorteliidrite koolitamine ja noorte omaalgatuste toetamine (Avatud Noortekeskuse peamised eesmärgid, 2013).

Ka noortekeskuse enda jätkusuutlik areng sõltub suuresti sellest, milline on noortekeskuse kasutatav inimressurss. Erinevat tüüpi asulates on noortekeskuses töötavate inimeste hulk märkimisväärselt erinev. Kõige rohkem oli ühe töötajaga noortekeskuseid 2005 aastal maapiirkondades. Eesti mõistes suurtes linnades (Tallinn, Tartu, Pärnu, Narva) töötab noortekeskustes aga 4 või isegi enam inimest (Kasemets, Rahnu 2005).

Näen, et see on positiivne ja vajalik, et noortekeskuse rolli ühiskonnas järjest enam tähtsustatakse. Minu ametialaste veendumuste kohaselt eeldab hästi toimiv noortekeskus motiveeritud, pädevaid eestvedajaid, noorsootöötajaid ja ka noorte olemasolu, kes tahavad läbi noortekeskuses elluviidavate või noortekeskuse poolt pakutavate tegevuste noorsootöös osaleda. Noortekeskus peab kindlasti olema kujunenud või kujunemas kooskämiskohaks, mis võimaldab teotahtelistel noored oma ideid ellu viia. Olgu see siis läbi mistahes tingimuste (nõuanded, materiaalne ja inimressurss, toetus, kaasamine) loomise.

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus on loomas 10 põhimõttest koosnevat noortekeskuste hea tava, mis annab suunised ja juhiseid toimivatele ja uutele keskustele. Nimetatud dokument tugineb arusaamale, et noorsootöö ei ole numbrid ning, et noore arenemine ja arendamine on protsess.

1.6 Noorsootöö Ida-Virumaal

Ida-Virumaa asetseb Eesti kirdeosas piirnedes põhjast Soome lahe, lõunast Peipsi järve ja Jõgeva maakonnaga, idast Narva jõe ja Venemaaga ning läänesuunast Lääne-Viru maakonnaga. Maakonna pindala on 3 364,05 km², moodustades 7,4 % riigi pindalast (Ida-Viru maakonna arengukava, 2013).

Eestis elab üle 288 000 noore vanuses 7-26. Ida-Viru maakond on noorte arvukuse poolest Eestis

kolmandal kohal, kus elab kokku 28520 noort (Statistikaamet, 2013).

2004-2008 olid Ida-Viru maakonnas noorsootöö alased prioriteetsed tegevused noorsootöö arengukava kohaselt alljärgnevad:

1. noorsootöötajate koolituse, ettevõtlikkuse arendamine ja motiveerimine;
2. vabatahtliku noorsootöö propageerimine ja noorte kaasamine;
3. noorte teavitamine ning kaasamine ühiskonna protsessidesse;
4. avatud noorsootöö arendamine ja koostöövõrgustiku loomine;
5. töökasvatuse arendamine maakonnas (Ida-Virumaa noorsootöö arengukava, 2004).

Täna puudub Ida-Virumaal noorsootöö arengukava ja valdav enamus Ida-Viru omavalitsusi on enda noorsootööalased tugevused ja nõrkused kirja pannud nipsisõnaliselt omavalitsuse arengukavasse. Eeskujulikuks näiteks võib pidada siinkohal Narva linna, mis on järjepidevalt täiendanud enda noorsootööalast suunisdokumenti „Narva linna noorsootöö põhisuunad“.

Hetkel veel kehtiv Ida-Virumaa arengustrateegia 2005-2013 pkt 4.2.2 toob välja, et prioriteetsed tegevused on noorsootöö asutuste rajamine ja olemasolevate vastavusse viimine tervisekaitse nõuetega; avatud noorsootöömeetodi rakendamine kohalikus omavalitsuses; noorsootöötajate koolitamine (Ida-Virumaa arengustrateegia, 2005).

Tuleb tõdeda, et arvulised näitajad Ida-Virumaa noorsootöö kohta erinevad andmeallikaid kasutades märgatavalt. Kohaliku omavalitsuse hallatavaid avatud noortekeskuseid on Ida-Virumaal 2011. aasta seisuga 9, mittetulundusühingute ja sihtasutustena tegutsevaid noortekeskuseid 7 (Kirss, Bauteva 2011, Noorteseire koduleht).

Minule teadaolevate andmete põhjal, kasutades allikana Ida-Viru Maavalitsuse alaealiste komisjoni sekretäri Jane Koppeli andmeid, on kohaliku omavalitsuse hallatavaid noortekeskuseid 2013. aasta jaanuarikuu seisuga 8. Eesti ANK kodulehe andmetel (2013) on Ida-Virumaal tegutsevaid noortekeskuseid, tubasid kokku 21, nendest 2 kuuluvad Eesti ANK ühendusse ja 2 toimivad nn varaaidana. Noortekeskuse teenust pakkuvate organisatsioonide kontakte võib nimetatud kodulehelt leida 17.

2000. aastate alguses loodi maakonda Ida-Virumaa Noorte Info- ja Nõustamiskeskus (IVNINK),

mille asukoht on aja jooksul olnud nii maakonnakeskuses kui ka viimastel aastatel Narvas (Narva Noortekeskuses). Tegevussuundadeks on infoteenistus, karjäärinõustamine, õppepäevade ja infopäevade korraldamine noortega tegelevatele inimestele ja noortele.

2013. aasta aprillist asub maakonna noorte info- ja nõustamiskabinet Jõhvis, Ida-Viru maavalitsuses. Kabineti peaesmärk ja ülesanne on noorteinfo vahendamine erinevate teavituskanalite kaudu. Muuhulgas koguda ja koordineerida noortele noorsoo- ja karjäärialast teavet, et toetada noori nende valikute tegemisel (Ida-Viru maakonna noortekeskuste juhtide ja noorsootöötajate infopäev, 2013).

Ida-Viru maakonna arengukava aastateks 2014-2020 toob välja saavutamist vajava eesmärgina, et Ida-Virumaa elanikud osalevad aktiivselt ühiskondlikus elus. Toila vald on siinkohal välja toonud projekti, mis tagab multifunktsionaalse kogukonna-, noorsootöö- ja kaugtöökeskuse rajamise Voka alevikku (*ibid*, lk 59).

Riskinoorte ja ennetustööga tegeleb Ida-Viru maakonna alaealiste komisjon, mille põhiülesandeks on oma haldusterritooriumil alaealistega tehtava kriminaalpreventiivse töö koordineerimine, mõjutusvahendite kohaldamine ning alaealiste järelevalvetuse ja õiguserikkumisi soodustavate tegurite vähendamine (ENTK, 2013).

2. UURIMISMETOODIKA

Antud peatükis on välja toodud lõputöö eesmärk ja kirjeldatud uurimisobjekte ning andmete kogumise metoodikat. Samuti on selgitatud uurimistöös kasutatud uurimismeetodeid ning toodud välja uuringus osalenud omavalitsuste noorsootöö valdkonna põhinäitajad.

Käesolevas uurimustöös kasutasin kvalitatiivset uurimisviisi. Kvalitatiivse analüüsi kaudu andsin ülevaade kuue Ida-Virumaa vallajuhi ootustest noortekeskustele.

Uurimise all on välja toodud vallajuhtide ootused noorsootööle ja noortekeskusele; nägemus noortekeskuste rollist kohaliku omavalitsuse haldusalas. Analüüsitud on vallajuhtide hinnanguid noortekeskuste tegevuse tulemuslikkusele ning välja toodud nende seisukohad noortekeskuste tänaste tegevuse osas.

2.1 Uurimistöö eesmärk

Käesoleva lõputöö teema on *Vallajuhtide ootused noortekeskusele Ida-Viru maakonna näitel*. Uurimustöö eesmärk on anda ülevaade nende Ida-Virumaa vallajuhtide ootustest noortekeskustele, kelle vastutusalas tegutseb noortekeskus või oma tegevusega noortekeskuse eemärke täitev noorteorganisatsioon.

2.2 Valitud meetodi kirjeldus, andmete kogumine ja analüüs

Minu poolt kasutatav uurimismeetod on kvalitatiivse iseloomuga ja võimaldades seeläbi uurimiseks vajalikku andmestikku koguda võimalikult paindlikult.

Kuna teemaks on vallajuhtide ootused noortekeskusele, on peafookuses vallajuht – tema arvamus ja nägemus. Uurimismeetodiks on valitud intervjuu (vt lisa 2-7), millel on konkreetne,

kavandatud eesmärk – info hankimine.

Taotluslikult on valitud uurimismeetod, kus uurijal on vastuste suunda raske ette näha. Intervjuu küsimused (vt lisa 1) olid eelnevalt ette valmistatud, mis ei lasknud vestlusel uurimisteedest kõrvale kalduda ning andis pärast andmete kogumist võimaluse vastajate arvamusi võrrelda.

Küsimuste ettevalmistus tegi intervjuu läbiviimise lihtsaks. Võttes arvesse, et intervjuueeritavate puhul on tegemist isikutega, kelle aeg on valdavalt piiratud, sai intervjuud läbi viies arvestada ka potentsiaalse ajakuluga.

Meetodina on kasutusele võetud fookuseeritud intervjuu. Toetudes andmete kogumisele kvalitatiivsetes uuringutes (Laherand, 2008) kasutasin intervjuu skeemi kavandamisel fookuseeritud intervjuu nelja kriteeriumi. Mittesuunatus, spetsiifilisus, ulatus ja intervjuueeritava poolt väljendatud arvamuste sügavus ja isiklik kontekst. Mittesuunatus saavutati mitme erineva küsimustüübi kasutamisega.

Intervjuu algab struktureerimata küsimustega ja intervjuus kasutatakse ka poolstruktureeritud, struktureeritud küsimusi. Intervjuueerides on hoidutud hinnangutest, lastud vastajal oma seisukohti võimalikult pikalt selgitada.

Spetsiifilistele elementidele keskendudes on välditud intervjuu jäämist üldiste väidete tasemele. Spetsiifilisuse kriteerium tähendab, et intervjuu peab välja tooma spetsiifilised elemendid, mis määravad uuritava teema tähtsuse intervjuueeritavale (Laherand, 2008).

Ulatuse kriteeriumiga on tahetud kindlustada, et intervjuu ajal mainitakse kõiki uurimisküsimuse seisukohalt olulisi aspekte ja teemasid. Intervjuueeritavale jäi võimalus uusi teemasid ise sisse tuua, kuid samal ajal peab uurija samm-sammult jõudma kõigi käsitlemist vajavate teemade ja uurimusküsimusteni – algatades vajadusel teemavahetust. Samal ajal on küsitletavat vajadusel juhitud tagasi ka nende teemade juurde, mida on juba käsitletud. Sügavuse ja isikliku konteksti eesmärgiks on saada maksimaalselt ennastpaljastavaid kommentaare, säilitades samal ajal mittesuunavat stiili. (Laherand, 2008).

Kõik intervjuud on läbi viidud individuaalintervjuudena, kuna sel viisil on raskem mõjutada intervjuu „usaldusväarsust“. Toetudes erinevatele allikatele (Laherand, 2008; Denzin & Lincoln, 2000) leidsin, et grüpiintervjuu käigus võivad vastajad anda sellist teavet, mis sisaldab ühiskonnale meelepäraseid vastuseid, jättes varju isiku tegeliku nägemuse ja arvamuse.

Uurimise all on väike hulk inimesi, kellele esitatavad küsimused nõuavad pikki ja põhjalikke vastuseid. Intervjueeritute vastused on anonüümsed.

Intervjuude läbiviimise ajaks oli märts-aprill 2013. Intervjuu keskmiseks pikkuseks oli 30 minutit.

Intervjuu alguses tänati intervjueeritavaid nõusoleku eest oma arvamust avaldada ning selgitati, millise uurimusega on tegu ning milleks uurimistulemusi kasutatakse. Kuuest intervjueeritavast viis olid intervjuud andes positiivselt meelestatud ning avaldasid oma arvamust meeleldi. Üks vastaja, kes edastas oma vastused e-posti vahendusel, jäi väga napisõnaliseks ning tõi põhjuseks ajapuuduse. Vastaja oli siiski positiivselt meelestatud ja nõustus vaatamata ajanappusele koheselt vastama.

Kõikide intervjuude küsimuste puhul avaldati arvamust väga julgelt, seda nii omavalitsuse noorsootöö tugevuste kui ka nõrkuste puhul.

Intervjuude küsimused olid ühesugused kõigile küsitletutele. Intervjuude küsimused ei olnud küsitletavatele eelnevalt teada ning abivahendina kasutasin vestluse salvestamisel diktofoni. Oli juhusid, mil intervjuu käigus vastas küsitletav mõnele planeeritud küsimusele juba etteruttavalt ära. Sellest tulenevalt andis mugavalt ülesehitatud küsimustik võimaluse juba ära vastatud küsimus vahele jätta või vajadusel ümber sõnastada. Intervjuude käigus tekkisid lisaküsimused ning ilmnesid uued teemad.

Sotsiaalse konstruksionismi kohaselt on iga intervjuu samuti sotsiaalne interaktsioon, mille käigus uurija ja uuritav mõjutavad teineteist vastastikuselt (Strömpl, 2001). Toila valla noorsootöö eest vastutava isikuna ja intervjueerijana püüdsin olla teadlik, et ma iseenda veendumustega noorsootöö valdkonnas intervjueeritavaid mingil viisil ei mõjuta. Sel põhjusel hoidusin intervjuu käigus teadlikult omapoolsetest kommentaaridest ja mõtteavaldustest.

Olemasolevate andmete analüüsi alustasin kohe peale intervjuude lõppu, et selgelt mäletada vastajate ilmeid, mõttepause, hoiakuid. Intervjuusid kuulasin korduvalt ja nende üles märkimisega alustasin vähemalt 24 tunni jooksul pärast intervjuud, transkribeerides tulemused paberkandjale. Transkribeerimist võib pidada uurimistöö juures kõige enam aega nõudnud tegevuseks. Intervjuude anonüümseks muutmist alustasin vastajatele koodide andmisega. Intervjueeritavate vastused on anonüümsed ning seepärast andsin igale omavalitsusele koodi. Pärast transkribeerimist moodustasin küsimuste põhjal 4 rühma. Rühmad on liigitatud erinevate

intervjuu küsimuste põhjal ning annavad edasi vastaja ootuseid, seisukohti, nägemusi, arusaamu.

Intervjuude analüüsi käigus ilmnis ootuspäraseid arvamusi, kuid oli ka palju üllatavat. Analüüsides intervjuusid ei muretsenud ma, et minu isiklik arvamus võiks uurimistulemusi oluliselt mõjutada. Olles teadlik enese kindlatest veendumustest kohaliku tasandi noorsootöö korraldamise osatähtsusest kohaliku elu arengus, tegin nimetatud riski ennetades endale selgeks need kohad, kus minu arvamus võiks uurimistulemuste kokkuvõtet mõjutada.

2.3 Uurimisobjektide kirjeldus

Uurimisobjektiks on kuue Ida-Virumaa vallajuhi isiklikud arvamused vastates küsimustele teemal *Vallajuhtide ootused noortekeskusele*.

Vallajuhtide arvamuste, ootuste, seisukohtade väljaselgitamiseks antud teemal, viisin töö uurimusliku osana läbi intervjuud kuue Ida-Virumaa vallajuhiga märtsis ja aprillis 2013. Populatsiooniks olid Ida-Viru maakonna vallajuhid, kelle haldusalas tegutsevad noortekeskused või noortekeskuse eesmärki kandvad organisatsioonid.

Populatsiooni koguarv $N=7$. Valimi moodustavad Ida-Virumaa vallajuhid, kes leidsid võimaluse küsimustele vastata. Vastata leidsid aega 6 vallajuhti. Tegemist ei ole kõigse valimiga, sest valim ei lange kokku populatsiooniga. Ma ei pidanud vajalikuks intervjuuerida Lüganuse vallajuhti, kuna seda tegi oma seminaritöö käigus Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia üliõpilane Marja-Liisa Rebase.

Kokku vastas küsimustikule 6 vallajuhti vanuses 35-63, kellest kõik olid meessoost. Intervjuudele vastasid Maidla, Lohusuu, Toila, Iisaku, Illuka ja Sonda valdade vallavanemad.

Tabel 1

Intervjuude karakteristikud

Intervjueeri-tava kood	Intervjuu toimumise aeg	Intervjuu kestus (min:sek)
Vastaja 2	6.03.2013	28:14
Vastaja 4	7.03.2013	31:28
Vastaja 6	8.03.2013	47:20
Vastaja 1	27.03.2013	23:22
Vastaja 3	21.03.2013	-
Vastaja 5	5.04.2013	24:59

2.4 Uuringus osalenud kohalike omavalitsuste noorsootöö

Maapiirkonna noorsootöö omab mitmeid võlusi. Väiksemas kogukonnas saab noorsootöötaja omada tegelikku ülevaadet, millist mõju noorsootöö avaldab (Secrombe 2006). Alljärgnevalt on välja toodud statistilised ja noorsootöö elluviimisega seotud olulisemad näitajad uuringus osalenud valdade kohta. Kõiki uuringus osalenud noortekeskuseid ning omavalitsusi iseloomustab noorsootöö elluviimine ja toetamine maapiirkonnas.

2.4.1 Maidla

Maidla on 27 küla 332 km² paiknev omavalitsus Ida-Viru maakonna läänesoas. Laialdast kasutust leiab Maidla Põhikooli Spordihoone koos majutuskorpusega. 2011. aastal avati Maidla rahvamaja koos raamatukoguga. Lisaks tegutseb Soonurme raamatukogu. Maidla Noortekeskus avati 17. detsembril 2009. Noortekeskuse tegevuse peamiseks rahastajaks on Maidla Vallavalitsus. Volikogu juures tegutseb haridus- ja noorsootöökomisjon. Sisse on seatud huvihariduse toetamise ja kultuuri, spordi ja noorsootöö toetamise kord. (Maidla vald, 2013).

Tabel 2

Noorsootöö Maidla vallas

Elanike arv seisuga 01.01.2013	815
Noorte arv (7-26) seisuga 01.01.2012	197
Valla keskus	Savala
Kaugus maakonnakeskusest Jõhvist (km)	33
Üldhariduskoolide arv	1 (põhikool)
Noorsootöö asutused	ANK, huvikool
Noortekeskuste arv	1
Tegevused noortekeskustes	Keraamikaring, ESF projekti raames pakume kompleksteenust, loodusring 2 x nädalas, söögivalmistamine, XBOX, teematilised jututoad erinevatel teemadel, arvutimängud, tantsumatt, lauahoki, piljard, käelised tegevused, joonistamine, meisterdamine, projektide kirjutamine, televiisori vaatamine-seeriad enamuses, lauamängud. Noortekeskuse ruume kasutab ka kohalik MTÜ Maidla Noored.
Töötajate arv noortekeskuses	1
Keskmine külastajate arv noortekeskuses ühes päevas	25-45

2.4.2 Lohusuu

Lohusuu vald (102 km²) paikneb Peipsi järve looderannikul, Ida-Viru maakonna edelanurgas.

Vaba aega aitavad sisustada 2 raamatukogu ning Lohusuu Huvikeskus, mis oma tegevuse eesmärgilt on määratud toimima noortekeskusena. Lohusuu huvikeskuse tegevused on rahastatud kohaliku omavalitsuse eelarvest ja selle igapäevasteks tegevusteks on noorte vaba aja veetmise võimaldamine ja noortele mõeldud info levitamine. Noorsootöölaseid küsimusi lahendab volikogu juures haridus- ja kultuurikomisjon (Lohusuu Vallavalitsuse koduleht, 2013).

Noorsootöö valdkonna planeeritav eelarve aastaks 2013 on 10 100 eurot, millest noortele suunatud projektide kaasfinantseering 2000 eurot. Vallas tegutseb seltsing Lohusuu Noored (Kohalike omavalitsuste noorsootöö andmebaas, 2013).

Tabel 3

Noorsootöö Lohusuu vallas

Elanike arv seisuga 01.01. 2013	788
Noorte arv (7-26) 01.02. 2012	179
Valla keskus	Lohusuu alevik
Kaugus maakonnakeskusest Jõhvist (km)	58
Üldhariduskoolide arv	1 (lasteaed-põhikool)
Noorsootöö asutused	Huvikeskus
Noortekeskuste arv	1
Tegevused noortekeskustes	Vaba aja tegevusteks huvikeskuse ruumide kasutamise võimaldamine, vahendite muretsimine; võimalik osaleda huvialaringides, kasutada arvuteid, mängida lauamänge, vaadata filme, mängida piljardit jne. Organiseeritakse ühiseid üritusi, käiakse õppereisidel, matkadel, toimuvad huvialalaagrid.
Töötajate arv noortekeskuses	1,25
Keskmine külastajate arv noortekeskuses ühes päevas	20

2.4.3 Toila

Toila vald on paikneb Soome lahe ääres, kus valla põhjaosa palistab Põhja-Eesti pank, mida liigestavad Pühajõe org ja Voka jõe org. Valla põhjaosa, mis paikneb Kirde-Eesti lavamaal, on suuremalt osalt põllustatud ning tihedasti asustatud, lõunaosa hõlmab Alutaguse metsi. Toilat iseloomustab maakondlike ja üleriiklike suurürituste korraldamise traditsioon Oru pargi

laululaval, „Mere päevad“ Toila sadamas ja muinastulede öö tähistamine Toila rannas. Vaba aega aitavad sisustada Kultuuri-ja spordikeskus, kaks raamatukogu, muusika-ja kunstikool, noortekeskus (Toila vald, 2013)

Voka Avatud Noortekeskus on noorte initsiatiivil loodud, 01.01.2012 Toila Vallavolikogu otsusega asutatud ning 12.01.2013 avatud noortekeskus. Noortekeskuse haldajaks on Toila Vallavalitsus. Noortekeskus asub Toila Valla Rahvamaja 2 korrusel. Alates 2010.a tegutseb õpilasmalev. Aastast 2013 toimub see koostöös Illuka, Iisaku, Mäetaguse, Vaivara ja Jõhvi vallaga (Toila valla malevainfo, 2013).

Noorsootöö komisjoni volikogu juures ei tegutse. Noortega seotud tähtsamaid küsimusi lahendatakse hariduse-ja sotsiaalkomisjonis (Toila vald, 2013).

Noorsootöövaldkonna eelarve 2013.aastal on 25 403 eurot, mis sisaldab nii noorsootöötaja töötasu kui ka noortekeskuse ülalpidamiskulusid ja noorteprojektide omafinantseeringut (Voka Avatud Noortekeskuse eelarve, 2013).

Tabel 4

Noorsootöö Toila vallas

Elanike arv seisuga 01.01.2013	2434
Noorte arv (7-26) 1. jaanuari seisuga 2012	614
Valla keskus	Toila alevik
Kaugus maakonnakeskusest Jõhvist (km)	12
Üldhariduskoolide arv	1 (gümnaasium)
Noorsootöö asutused	ANK, Huvikool, Spordi-ja Kultuurikeskus
Noortekeskuste arv	1
Tegevused noortekeskustes	Noortebänd, tantsurühm, mängukonsool, projektide kirjutamine ja elluviimine, lauamängud, noorteinfo, koostöö haridusasutuste, noortekeskustega. Ida-Virumaa Noortekogu tegevuste toetamine ja neis osalemine. Mitteformaalse õppe toetamine. Töökasvatus suvises õpilasmalevas. Noorteürituste elluviimine, noorte omaalgatuse toetamine.
Töötajate arv noortekeskuses	1
Keskmine külastajate arv noortekeskuses ühes päevas	22

2.4.4 Iisaku

Iisaku vald asub Ida-Viru maakonna lõunaosas. Valla pindala on 258 km². Vaba-aja veetmise võimalustena tuleb olulisemaks pidada noortekeskust ning Iisaku Kunstide Kooli. Aga vähemolulised ei ole kindlasti rahvamaja, raamatukogu. Alates 2005.a aastast toimub Iisakus Ida-Viru maakonna noortebändide konkurss. Aastast 2010 tegutseb järjepidevalt lastelaager. Aastast 2011 koostöös Illuka ja Mäetagusega ning alates aastast 2013 lisaks koos Jõhvi, Toila ja Vaivaraga õpilasmalev. Õpilasmaleva traditsioon on Iisaku vallas juba 10 aastane. Noorsootöö komisjoni volikogu kõrval ei tegutse ning valdkonna küsimusi aitab lahendada, otsustada hariduskomisjon (Iisaku vald, 2013).

Vallas on olemas kaasaegsed võimalused spordiga tegelemiseks. Iisaku noortekeskuse ruume kasutab MTÜ Iisaku Noorte klubi, mis tegutseb alates 17.11.2005. Noortekeskuse tegevuste rahastajaks on kohalik omavalitsus (Iisaku Noortekeskus, 2013).

2013. aasta planeeritud eelarve 3000 eurot, millele lisandub poole kohaga noorsootöötaja palk. Kohalike noorsooühenduste tekkele, tegevusele ja arengule kaasaaitamise eest vastutab osalise koormusega vallavalitsuse lastekaitse-ja noorsoopsialist (Kohalike omavalitsuste noorsootöö andmebaas, 2013).

Tabel 5

Noorsootöö Iisaku vallas

Elanike arv seisuga 01.01.2013	1279
Noorte arv (7-26) 01.01. 2012	390
Valla keskus	Iisaku alevik
Kaugus maakonnakeskusest Jõhvist (km)	32
Üldhariduskoolide arv	1 (gümnaasium)
Noorsootöö asutused	ANK, huvikool, MTÜ Iisaku Noorte Klubi
Noortekeskuste arv	1
Tegevused noortekeskustes	Noortele vaba-aja veetmise võimaluste pakkumine, loovusring (küpsetamine, meisterdamine, loomingulised tegevused), noorteprojektide kirjutamine ja läbiviimine, üritused, töökasvatus, õpilasmalev, suvised laagrid.
Töötajate arv noortekeskuses	0,5 + 1,0 vallavalitsuse noorsootööspetsialist
Keskmine külastajate arv noortekeskuses ühes päevas	10

2.4.5 Illuka

Illuka vald asub Ida-Virumaa maakonna kesk- ja kaguosas, ulatub Ahtme lähistelt Narva jõe ülemjooksuni. Illuka vallas on 19 küla. Arendavalt aitavad vaba aega sisustada 2 raamatukogu, MTÜ Illuka Tehnikaspordi Klubi, Alutaguse Matkaklubi, traditsioonilised ning ühekordsed spordiüritused, Alutaguse Puhke- ja Spordikeskus. Alates 1950ndast aastast on tegeletud tervistava ja arendava puhkusevõimaluse pakkumisega. 1998 aastast tegutseb Kurtna Noortelaager. Vallavolikogu juures tegutseb laste-ja noorsootöökomisjon (Illuka vald, 2013).

Illuka vallas on üks noortekeskus, Kurtna Noortekeskus. Kurtna noortekeskuse asutajateks ja haldajateks on Illuka vallavalitsus ja -volikogu. Noortekeskus avati 23. veebruaril 2005 ning hoone on ehitatud spetsiaalselt noortekeskusena. Vallas tegutseb järjepidevalt õpilasmalev ning noorema vanuserühma suvine töömalev „Harjutusi Õpilasmalevaks“. (Kurtna Noortekeskus, 2013).

Noorsootöö kogueelarve aastal 2012 oli koos projektitoetustega 92 938 eurot. Noorte projektitegevuseks eraldatakse toetust, kuid kindlat korda selleks ette nähtud ei ole (Kohalike omavalitsuste noorsootöö andmebaas, 2013).

Sotsiaaltöö, hariduse ja noorsootöö valdkonna eest vallavalitsuses vastutab sotsiaal-ja haridusnõunik (Iisaku vald, 2013).

Tabel 6

Noorsootöö Illuka vallas

Elanike arv seisuga 01.01.2013	1059
Noorte arv seisuga 01.01.2012	209
Valla keskus	Illuka küla
Kaugus maakonnakeskusest Jõhvist (km)	20
Üldhariduskoolide arv	1 (põhikool)
Noorsootöö asutused	ANK, Eesti 4H
Noortekeskuste arv	1
Tegevused noortekeskustes	Rahvusvaheline noorsootöö, Eesti 4H Virumaa piirkonna juhtimine, tervislike eluviiside, liikluseeskirjade õppimine ja õpetamine. Noorteinfo (sh karjääriinfo). Ühine õppimine, erinevad üritused, lauamängud, vestlusringid, noorte omaalgatuslike projektide nõustamine ja elluviimise toetamine, aruandluse tegemise toetamine (PONI FOND); koostöö erinevate noortekeskustega üle-eesti. Aprillis 2013 järgmised huviringid: Breik, hip-hop, lauluring meisterdamine, Mürakarude huviring.
Töötajate arv noortekeskuses	3
Keskmine külastajate arv noortekeskuses	18

ühes päevas	
-------------	--

2.4.6 Sonda

Sonda on Ida-Viru maakonna läänepoolseim vald, mille pindala on 14808,3 ha. Pikkus põhjast lõunasse 18 km ja laius läänest itta 12 km. Põhjas piirneb Aseri ja Viru-Nigula vallaga, idas Lüganuse valla ja Kiviõli linnaga, lõunas ja läänes Lääne-Viru maakonna Rägavere ja Vinni vallaga. Kagu osas Maidla vallaga. Vaba-aja veetmise kohtadeks on Sonda rahvamaja ja valla raamatukogu. Hetkel täidab noortekeskuse ülesannet suurel määral Sonda rahvamaja, mis on avatud 1957. Aastal ning mille eelkäijaks oli kõrval paiknenud seltsimaja. Vallavalitsus kavandab noortekeskuse rajamist Sonda alevikku. Noorsootöö komisjoni vallvolikogujuures ei tegutse. Noorsootöölaseid küsimusi lahendatakse sotsiaal- ja/või haridus-, kultuuri- ja spordikomisjonis (Sonda vald, 2013).

Tabel 7

Noorsootöö Sonda vallas

Elanike arv seisuga 01.01.2013	913
Noorte arv (7-26) seisuga 01. 01. 2012	211
Valla keskus	Sonda alevik
Kaugus maakonnakeskusest Jõhvist (km)	40
Üldhariduskoolide arv	1 (põhikool)
Noorsootöö asutused	Noortetuba, huvikool.
Noortekeskuste arv	1
Tegevused noortekeskustes	Vaba aega sisustavad: arvutid, piljard, õhuhoki, laua-ja seltskonnamängud, karoona. Tegutseb 3 eri vanuses noorte tantsurühma, filmiööd, kevade alguse eksperimendid, uisutamine, seikluskasvatus
Töötajate arv noortekeskuses	1,25
Keskmine külastajate arv noortekeskuses ühes päevas	kuni 20

3. UURIMISTULEMUSED

Alljärgnev peatükk annab ülevaate käesoleva uurimuse tulemustest, vallajuhtide arvamustest ja ootustest. Muuhulgas tuuakse peatükis välja vallajuhtide nägemus noorsootööst ja noortekeskustest, määratledes ära noortekeskuse funktsiooni, vajalikkuse ja rolli kohalikus omavalitsuses. Lisaks antakse ülevaate noortekeskuste tegevuse tulemuslikkusest vallajuhi pilgu läbi. Fookuses on omavalitsusjuhi hinnang noortekeskuse ja omavalitsuse vahelisele koostööle ning vallajuhi ootused noortega töötavatele inimestele.

Uurimistulemuste selgitamiseks on toodud välja tsitaadid või oluline osa intervjuudest. Tsitaadid annavad ülevaate vastajate arvamustest, põhimõtetest, tuues välja intervjuueeritute tõekspidamiste ja arvamuste vahelisi seoseid.

3.1 Vallajuhtide nägemus noorsootööst

Noorsootöö on tegevuste kogum, milles erinevate veendumuste kohaselt leiavad ühise nimetuse all koha vaba tahte alusel noortega ja noorte jaoks tegutsemine, mitteformaalne õppimine, kuuluvus- ja osaluskogemuse pakkumine (Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, 2013; Noorsootöö Strateegia, 2006; Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistik, 2009).

Ida-Virumaa vallajuhtide jaoks on noorsootöö tähendus valdavalt töö noortega ja neile huvitegevuse võimaluste pakkumine, mis hoiaks neid eemale ühiskonna pahupoolest – alkoholist ja kuritegevusest. Samuti on välja toodud noorte kaasamist kohaliku omavalitsuse tasandil otsuste tegemistesse ning noorte huvide väljatoomist. Üks omavalitsusjuht juhtis tähelepanu, et noorsootöö on midagi sellist, mis peaks olema noorte inimeste poolt tehtav töö.

„Noorsootöö tähendab noortega tegelemist /.../ vaba aja sisustamist /.../ huvide väljatoomist ja nendega tegelemist.“ (Vastaja 5).

„See tähendab noori tublisid inimesi, kes seda tööd (noorsootööd – toim.) tahavad teha /.../ noorsootöö eesmärk, see peaks olema niimoodi – aktiivse, tegusa, kohusetundliku,

vastutustundliku, ilusa, tegusa, nägusa inimese kasvatamine..“ (Vastaja 6)

„Lühidalt öeldes on see noorte ettevalmistamine eluks, et nad suunata õigele rajale. Et neile pakkuda tegevust, et nad teeks ise ja ise mõtleksid kaasa.“ (Vastaja 4)

„No, et kasvatada aktiivseid, mõtlevaid, moraalsel tasemel inimesi. Mis seal ikka muud eesmärki saab olla. Et neist kasvaksid korralikud riigi kodanikud.“ (Vastaja 1)

Tabel 8

Noorsootöö tähendus ja eesmärk

Eesmärk ja tähendus	Mainingute arv
Noortega tegelemine/ töö noortega	3
Vaba aja sisustamine	2
Noorte huvide väljatoomine/välja selgitamine	2
Noorte huvidega tegelemine	3
Noorte eemalehoidmine kuritegevusest ja ebatervislikust eluviisidest	3
Noorte kaasamine neid puudutavatesse küsimustesse	3
Noorsootöö on noored ja tublid inimesed	1
Sotsiaalselt toimetuleva, hea kodaniku kasvatamine, noore ettevalmistamine eluks	2
Noorte suunamine	2
Omavalitsuse mainekujundus	1

Kõikide intervjuudes osalenud vallajuhtide silmis on selgelt välja kujunenud arusaam, et noorsootöö eesmärk on noortes millegi vastu huvi tekitamine, hoides neid eemale ühiskonna pahedest ehk noorsootöös nähakse preventiivset funktsiooni. Viimane toodi näiteks eriti vajalikuna just maapiirkonna puhul. Andes noortele samal ajal teadmiseid, mis aitaks neil kasvada sotsiaalselt toimetulevateks inimesteks. Noorsootöö eesmärk peaks vastajate hinnangul olema millegi igapäevase õpetamine, eluks ettevalmistamine ja tegevuste pakkumine, mis aitaks noorel inimesel ise teha ja ka kaasa mõelda. Noorsootööle annab väärtuse aktiivsete, kohusetundlike kodanike kasvatamine.

Ka Eesti ANK on andnud noorsootööle sarnaseid väärtuseid nimetades seda noortele inimestele vabatahtlikkuse alusel osaluse, arenguliste ja hariduslike kogemuste pakkumiseks. Ühelt poolt on see toeks kodanikuks olemisel, teisest küljest on noorsootöö oluline õppimaks iseenese vajadustega toimetulekut (Avatud noortekeskuste peamised eesmärgid, 2013).

3.2 Vallajuhtide nägemus noortekeskusest

Kõikide intervjueeritute ühine nägemus oli, et noortekeskus on oma olemuselt mingisugune füüsiline ruum või ruumide võrgustik, koht, kuhu noor saab tulla enda vaba aega sisustama. Niisamuti leidsid kõik vallajuhid, et noortekeskus on täpselt selline, milliseks ta kujundatakse.

„Et ta võib olla ka selline lihtsalt üks ruum. Ühe palgalise töötajaga, kus tegelt suurt midagi ei toimu või ta on siis tõesti selline koht, kus noored tahavad olla ja kus neil on tegevust /.../ füüsiliselt ta peaks olema ruum aga mis omadused tal peaks olema, see võib-olla polegi niiväga tähtis kuivõrd tähtis on see, et luua sinna mingi sisu ja tunnetus noortele, et see on tõesti nende koht/.../“ (Vastaja 2)

Vallajuhtide ütlustest järeldan, et vallajuhi ootus on, et noortekeskus on koht, kus noored tahavad olla ja kuhu neile on loodud arendavaid tegevusi projektide ja sündmuste näol. Noortekeskus vallajuhi arvates on võimalikult mitmekesiste tegevustega sisustatud, andes lisa üldharidusele. Noortekeskuses pakutavad tegevused peaksid intervjuudes osalenud vallajuhtide meelest olema tulevikuelus ära kasutatavad ja õpetlikud. Noortekeskuse tegevuse igapäevas on märksõnadeks koostöövaim, sõpruskodade teke.

Kõik kuus intervjueeritavat leidsid, et noortekeskus on vajalik pakkumaks noorele meelepäraseid vaba aja veetmise võimalusi, rakendamaks noori tervistsäästvatesse, eakohastesse ja vajalikesse tegevustesse.

„...et noortel oleks tegevust. Et ei juhtuks see, et noored ajaviiteks lõhuvad asju, joovad, teevad lollusi, mida iganes. Et oleks ka üks inimene, kes nendega tegeleks, pakuks neile väljundit.“ (Vastaja 4)

„Pakkuda noortele mitmekesiseid vabaajategevusi.“ (Vastaja 3)

Kirss ja Bauteva (2011) järgi pakub avatud noortekeskus noortele tegutsemisvõimalust, toetamaks sotsiaalset arengut ja kodanikuaktiivsust. Siinkohal tuleb välja, et vallajuhtide nägemus noortekeskuse vajalikkusest on mõnevõrra kitsam, kui seda varasemates uuringutes määratletud on.

Minu hinnangul peaks noorsootööga tegutsevad ametnikud ning spetsialistid pöörama rohkem

tähelepanu sellele, et noortekeskuse kohta käivad arusaamad ning nägemus noortekeskuse eesmärgist ja seal pakutavatest tegevustest, vähemalt selle omavalitsuse piires, mille haldusalas noortekeskus tegutseb, oleks ühtne. Seda nii omavalitsusjuhtidel, ametnikel, noortel, lastevanematel, koostööpartneritel. Olen veendunud, et ühised arusaamad noortekeskuse olemusest võimaldavad tagada püsivalt kvaliteetse noortekeskuses pakutava noorsootöö teenuse. Niisamuti leian, et ühiste mõtteviiside jagamine noortekeskuse kohta võimaldab noorsootöötajatel ja noortekeskuste juhtidel noortekeskuse tööd edukamalt planeerida ning annab võimaluse kaasata tegevuste kavandamisesse lisaks noortele ka omavalitsusjuhte. See omakorda, et vallajuhi kavandavad tegevusi noortest lähtudes ning üheskoos noortega, annab noortele minu silmis positiivse kaasamiskogemuse ja noortele ning noorsootöötajatele kindlustunde kodukoha noortekeskuse käekäigu osas.

Tabel 9

Noortekeskuse olemus ja vajalikkus

Olemus ja vajalikkus	Mainingute arv
Noortekeskus on koht, kus noored tahavad olla	2
Noortekeskus on füüsiline ruum, maja	2
Tegevuste pakkumise koht, kus saab ise midagi ära teha	5
Noortekeskus peab annab lisa üldharidusele, lisa kesk- või gümnaasiumiharidusele, huviharidusele	4
Koht, kus on koostöövaim ja sõpruskonnad	1
Koht, mis aitaks noorel inimesel paigale jääda ja kohaneda	1

Respondentide meelest võiks noortekeskus olla lisaks eelpoolmainitule veel ka argument, mis aitaks noorel inimesel paigale jääda ja kohaneda. Niisamuti tõid kaks vallajuhti välja, et noortekeskus on vallale oluliseks mainekujundajaks. Positiivne noortevaldkonna kajastus toob omavalitsusele positiivset valgust nii meedias kui naaberomavalitsuste hulgas. *Vastaja 6* tõi välja, et noortekeskust võiks täita olulist rolli noore inimese töö ja puhkeaja tasakaalu viimisel. Sarnast arusaama peegeldas ka *Vastaja 2* vastus noortekeskuse vajalikkuse kohta omavalitsuses.

Vaid üks vallajuht tõi välja, et maapiirkonna noorsootöö eesmärk ei ole mitte noore inimese sinna elama jätmine, vaid tingimuste loomine, mis tekitaks temas soovi hiljem, olles majanduslikult, haridusalaselt kindlustatud, enda pereelu sinna elama asuda. *Vastaja 6* soovust leidis, et tänu noortekeskusel võiks noored pärast õpinguid kohe kodukohta naasta.

See näitab, et noorsootöö tulemused ei ole 2 vallajuhi nägemuse järgi aasta või paari lõikes

käegakatsutavad. Noorsootöö tulemuslikkus või ebaõnnestumised väljenduvad nende meelest alles aastate pärast.

„Et sellist naiivset nagu unistust endale panna, et me teeme noortega tööd selle nimel, et nad pärast kõrgkooli tuleksid tagasi /.../ seda võib rääkida, see on ilus unistus, aga tegelikult see ei toimi. Nad ilmselt lähevad ära /.../ sest meil ei ole lihtsalt pakkuda noortele inimestele väljakutseid. Alates elamispinnast, tööst.

Me panustame palju alates lasteaiast kuni siis noorteni, keskkooli lõpuni, et neil oleks huvitav ja nad saaksid nagu midagi teha /.../ tal endal tulevad lapsed. Ja ta on sellises positsioonis, kus tal ei olegi võib-olla enam iga päev vaja joosta tööle ja saab rahulikumalt olla /.../ Äkki siis ta mõtleb selle peale, et vot, kui ma noor olin, siis seal oli jube palju tegevusi ja selline hea sõbralik keskkond. Ja siis ta mõtleb tagasi tulla /.../ (Vastaja 2)

3.3 Noortekeskuse funktsioon ja vajalikkus kohalikus omavalitsuses

Ka noortekeskuse funktsioon vallajuhi pilgu läbi on omavalitsuseti selgelt eristatav. Sagedamini piirdub see vaid vaba aja sisustamiseks võimaluste pakkumisega, kuid respondendid nägid võimalusi ka noorte omaalgatuse toetamiseks, noorte tegevuses hoidmiseks, pöörates seal juures tähelepanu heale seltskonnale.

Tabel 10

Noortekeskuse funktsioonid

Funktsioon	Mainingute arv
Vaba aega sisustav	3
Noori ettevalmistav tulevaseks eluks	1
Koos olemise koht	1
Koht, kus on võimalus erinevate huvidega tegelemiseks	1
Noorte tervemate elukommete, hea seltskonna juures hoidmine	1

„No valla poolest ongi see, et tegelikult kui me tahame mingit tegevust pakkuda, siis see on üks võimalus. Tegelikult maapiirkonnas ju ei ole mingisugust alternatiivi. Sa saad noortekeskuses olla lihtsalt, tegeleda nende asjadega, mis sulle meeldivad – mitte et sa pead vaatama, et tuleb mingi huvikooli õpetaja ja hakkab Sind jälle õpetama /.../ pigem ongi selline võimalus lasta

noortel ise teha midagi, midagi otsustada. Et ilma, et siis keegi koguaeg ütleb, et mis meil kavas on, hakkame seda tegema.“ (Vastaja 2).

Küsimusele, kellele noortekeskus vajalik on, jäi läbivalt kõlama vastus: noortele. *Vastaja 2* rõhutas, et noortekeskust on vaja ainult noortele, tuues kõrvale välja aga kohe ka selle, et noortekeskuse kliendibaasiks on kogu kogukond. Nõnda pidasid noortekeskust vaid noortele vajalikuks kokku 4 vallajuhti 6-st.

Vastaja 1 tõi välja, et noortekeskus on vajalik noortele erinevates vanuserühmades, olles samal ajal kahtleval seisukohal, kas gümnaasiuminoortele noortekeskust üldse tarvis võiks olla. Tuleb pidada oluliseks, et vaid 1 vallajuht juhtis tähelepanu töötutele, täisealistele noortele, kellele võiks noortekeskuses või selle tegevuste läbi rakenduse leida.

Toetudes poliitikauuringute keskuse Praxis, Tartu Ülikooli ja Eesti Noorsootöö Keskuse koostöös valminud ülevaatele Eestis elavatest 15–29-aastastest noortest, väidan, et järelvalveta noorte osakaal moodustab tähelepanuväärse osa noorte koguarvust Eestis. Ligi kuuendik nendest noortest ei õpi ega tööta (Noorteseire Eestis – poliitikaülevaade 5/2013, 2013).

Järelvalveta noorte puhul pean siinkohal silmas ka neid noori, kelle tegevus(te) kohta puudub erinevatel institutsioonidel ülevaade. Millega näiteks tegelevad need noored, kes pärast keskkooli lõpetamist ei jätka õpinguid või ei asu tööle, ent kes noorsootöö seaduse mõistes on veel noored.

„Ma arvan, et kõigile. Eelkõige nendele samadele noortele endale, kes tahavad seal käia ja käivad seal. Vanematele, kes teavad, et ende lapsed ja noored on kindlas kohas... Ja kindlasti omavalitsusele, et harida ja hoida oma noori.“ (Vastaja 5)

„No ma arvan, et ikka noortele. Koostöö pinnalt on ta ilmselt kõigile vajalik. Valla asutuste, ametkondade, inimestega... Vahel ju tekivad arusaamatused eri põlvkondade vahel. Noortekeskus võiks ju aidata nendest asjadest üle saada ja neid arusaamu natuke siluda.“ (Vastaja 6)

Tuleb pidada oluliseks, et kõikidest vastanutest 2 nägid mõnevõrra laiemat huvigruppide, koostöövõrgustiku ringi, kellele noortekeskus vajalik võiks olla. Minu kui noorsootöötaja hinnangul võiks ka siinkohal teha vallajuhtide seas rohkem teavitustööd. Noorsootöötajad peaksid selgitama, millist kasu noortekeskus omavalitsusele toob ning millisel tasandil erinevad osapooled noortekeskusega koostööd teha võiksid. Vähemoluliseks ei saa pidada minu silmis

positiivset mõju, mida erinevate osapoolte vaheline koostöö kohalikule elule avaldab.

Ajal, mil hinnanguliselt umbes 40 000 noort vanuses 15-26 ei õpi ega ei tööta (*ibid*, 2013), pean väga oluliseks seda, et vallajuht toob välja, et noortekeskuses võiks rakenduse leida just nimetatud sihtrühma kuuluvatele noortele.

3.4 Noortekeskuse roll kohalikus omavalitsuses

Leian, et noortekeskuse roll omavalitsuses sõltub suuresti selle eestvedajate motivatsioonist, tahtest ja oskustest ellu viia koostööd erinevate organisatsioonidega viisil, mis võimaldaks luua toetava keskkonna ja võrgustiku noortekeskuse ümber.

Vallajuhtide ootuste kohaselt võib noortekeskuse tegevuste hulka kuuluda nii info vahendajaks olemine, sündmuste läbiviimine ja korraldamine. Oluliseks peeti ka laua- ja arvutimänge, erinevaid võistluseid. Niisamuti on olulise koha leidnud noortekeskustes projektide kirjutamine ja elluviimine, laagrite ja malevate korraldamine. Neli vastajat leidsid, et peab olema tasakaal vanuserühmade ja tegevuste vahel. Oluline on, et kõigile jätkuks ja keegi ei jääks tähelepanuta. Tegevuste ja teenuste osas toodi kahel korral välja ka nõustamine ja kolmel korral üldharivad, generatsioone ühendavad ettevõtmised nagu nt söögivalmistamine, etiketiõpetus. On ülimalt positiivne, et kõik vallajuhid näevad noorsootöö seotust teiste eluvaldkondadega ning kaks vallajuhti kuuest ka võimalust noori mistahes ettevõtmistesse kaasata.

Noortekeskuses pakutavate üldharivate tegevustega (nt etiketiõpetus, kokakunst, väärtuskasvatus), peaksid noorsootööasutused kolme vallajuhi nägemuse järgi täitma tühimikud, mis on tekkinud lastevanemate ja ka noorte endi kiire elutempo tõttu. Huvitava nägemusena tõi üks vallavanem välja, et noortekeskuse poolt pakutavate tegevuste, teenuste hulka ei peaks kuuluma poliitilised küsimused.

„On see siis tõesti kokaring alghariduse jaoks söögitegemiseks, sest vanematel on ilmselgelt praegu liiga kiire.“ (Vastaja 5)

„Aga kui jämedalt välja öelda, siis see peaks olema selline generatsioonide ühendav lüli. Võiks olla laste nõustamine, noorte nõustamine noore ja lõpetanud spetsialisti poolt. Miks mitte ka noorte, isegi üle 26, juriidiline nõustamine. Eetilist ja esteetilist kasvatust, mida kuskilt õpitundidest kaasa ei saa.“ (Vastaja 6)

„Ei ole kohta kuhu ei võiks kaasata noori. Võiks muidugi välistatud olla mingi poliitiline teema.“ (Vastaja 4)

Noorsootöö ühe põhiteesi kohaselt peab noorsootöö toimuma noorele sobival ajal. Kõikide vastajate ühine nägemus oli, et noortekeskus peaks olema avatud koolivälisel ajal, pärast tundide lõppu, õhtustel aegadel. Mõjutava tegurina tõid kaks vastajat välja liikumisvõimalused, ühistranspordi. Kellaaegade mõistes toodi välja, et noortekeskus võiks õhtul avatud olla 7, 8 või 9-ni. Ajaline avatus peaks kõigi vallajuhtide arvates olema sõltuvuses noorte vajadustest ja kolme vallajuhi silmis ka töötajate võimalustest.

Samas on praegusel hetkel noortekeskused avatud väga erinevalt. Näiteks on *Vastaja 1* ja *Vastaja 4* nägemus noortekeskuse lahtiolekuperioodist erinev kui see on praegu.

„Vaadates pealt, kuidas meie huvikeskus lahti on, et kooliajal esmaspäevast reedeni kaheksast kuni kolmeni on ju kool, eks. Ja meie huvikeskus on lahti kella neljani ja nädalavahetustel kinni /.../ Noortekeskus võiks olla siis meil ka lahti ka nädalavahetusel. Aga kui pole nädalavahetuse, siis kaheksani võiks ikka olla/.../“ (Vastaja 4)

„Meil on ta peamiselt peale kooli, õhtupoole, kolmest või midagi nii. 15.00 – 17.00. Nooremad lapsed võiksid käia enne ära ja teine rühm siis tulla, isegi kaheksani olla.“ (Vastaja 1)

Intervjueeritavatega vesteldes võis selgelt näha hoiakut, et noortekeskus on nende jaoks noorsootöö teostamise koht. Koht, kus põhirõhk on vaba aja veetmisel ja noortele arendavate tingimuste loomisel. Nii häirivate ja rõõmustavate külgedena noortekeskuse töös tõid vallajuhid välja iseloomult sarnaseid punkte.

Ühel korral tõi intervjueeritav enda valla noortekeskuse töös välja ruumipuuduse. Kahel korral oodatakse noortekeskuselt rohkem teenuseid kui neid on praegu. Ühel korral märgiti ära ka noorte tõrjutus. Ühe omavalitsuse puhul ei näinud vallajuht, et noorsootöö vallas mingilgi viisil toimiks. Vaid ühel juhul kõigist vastanutest ei osanud noortekeskuse töös midagi negatiivset välja tuua.

5 vastajat leidsid, et on positiivne, et noortele on loodud kasvõi osaliselt noorte vajadustele vastavad tingimused ning, et noored on ka ise varmad noortekeskuse tegevustes kaasa lööma ja omaalgatuslikult panustama. Rõõmustavaks peeti ka seda, et noored on noortekeskuse omaks võtnud ning tulevad sinna hea meelega.

„/.../ ta võib-olla on natukene väike ja võiks olla suurem. Rohkem teenuseid – selle poole püüame. Rõõmustab väga see, et see koht on omaks võetud.“ (Vastaja 5)

„Selles küsimuses ei oska ma midagi vastata, et rõõmustaks, sest seda tööd ei ole.“ (Vastaja 4)

„Noorte aktiivne osavõtt noortekeskuse töös“ (Vastaja 3)

Olen veendunud, et noortekeskuse roll kohalikus omavalitsuses sõltub suuresti kohaliku tasandi otsustajate hoiakutest, valikutest, omavalitsuse arenguplaanidest, kavadest ja kindlasti ka noortekeskuse eestvedajate initsiatiivikusest, vaadetest-nägemusest ja noorte tahtest neid puudutavatesse küsimustesse panustada.

Oli üsna ootuspärane, et omavalitsusjuhid määratlevad noortekeskuse rolli taaskord peamiselt vaba aja sisustajana, hoides noored tänavalt, pahedest eemal. Samal ajal on noortekeskusele ühes vallas omistatud mõnevõrra tähtsam roll, kus *Vastaja 2* pidas noortekeskust noorsootöö innustajaks ja väljavedajaks kogu vallas. Seda eeskätt põhjusel, et teised asutused sellega valdavalt ei tegele.

„Muusika- ja kunstikool kus käib nii 60-70 noort, on ikka palju rohkem vallale andnud. Ma arvan, et kusagil linnas on noortekeskusel suurem roll täita kui meil. Samas on ta valla elanikele, kelle lapsed on, hea /.../ lapsed on kindlas kohas noortekeskuses, mitte ei tee vallas rumalusi.“ (Vastaja 1)

„Peab ütlema, et ma tunnen, et laste suhtumine on parem. Varem niisugust kontakti ei olnud. Nüüd noored tulevad ka minu juurde.“ (Vastaja 5)

„Kui valda vaadata suures plaanis, siis see ongi nagu see positiivne mulje vallast. Et mida noored noortekeskuses teevad ja kuidas silma paistavad. Kuidas välja paistavad. See on ikka vallale uhkuse asi.“ (Vastaja 2)

Samal ajal on noortekeskus kõigi vallajuhtide meelest toonud valda palju positiivset. Ära on märgitud laialdaste huvitegevuse võimaluste pakkumist, positiivset mainekujundust, noortele positiivsete eluhoiakute õpetamist, positiivset suhtumist noorte poolt vanematesse inimestesse, vallaametnikesse. Kahes vallas on noortekeskus vallajuhi meelest loonud koostegemise võimaluse, kontakti erinevate huvigruppide vahel. Ühe valla puhul toodi välja, et huvikeskus on andnud vallale teadmise, et noortega tuleb tegeleda üha rohkem ja rohkem.

Kui noortekeskuse roll on valdavalt noorsootöö teostamine, elluviimine ja noorsootöö roll tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgeks arenguks (*Noorsootöö seadus*, 2010), ei saagi me noortekeskuse rolli määratleda muul viisil kui noorte vajadustest lähtuvalt. Seepärast kujundavad noortekeskuse rolli minu silmis eeskätt noorte vajadused kohalikul tasandil ja omavalitsuse valmisolek neid vajadusi rahuldada. Seepärast on ka arusaadav, et kõigis omavalitsustes ei saagi omavalitsusjuht näha noortekeskuse rolli ühtviisi. Küll aga ei ole kõigis omavalitsustes noorte vajadused ja olemasolevad tingimused kaardistatud. Usun, et nimetatud tegurite kaardistamine aitab kaasa sellele, et juhtidel on noortekeskuse rolli vallas lihtsam määratleda. Samal ajal oleks see toeks nägemuse kujundamisel noortekeskuse ja ka vallaülese noorsootöö kohta.

3.5 Noortekeskuse tegevuse tulemuslikkus vallajuhi pilgu läbi

2009. aastal läbi viidud uuringu „Hea noorsootöö heas noortekeskuses“ järgi on noorsootöö head tulemusnäitajad:

- õpetlikkus, mis mõjutab noort, et ta võtaks omaks ühiskonna väärtused, hoiakud, reeglid;
- positiivne avalik tähelepanu, noored on rahul, motiveeritud;
- osalevad aktiivselt.

Respondendid hindavad noortekeskuse tegevuse tulemuslikkust võimaluste, teenuste mitmekesisuse, noorte osaluse arvu järgi huviringides ja sündmustes. Samuti peeti oluliseks noorte hinnanguid, arvamust. Ollakse ka arvamusel, et noorte osalus ei saa võrduda rahasumma määramisega noortekeskuse tegevuseks.

„Me ei saa mõelda, et iga külastus võrdub x eurot – ja siis nii arvutame.“ (Vastaja 2)

„Võimalikkuse mitmekesisust, noorte osalemine üritustes, huviringides jne.“ (Vastaja 3)

„Üheltpoolt on see arv, palju noortekeskuses noori käib. Kui seal 2-3 last kokku tuleb, pole sellest ju väga kasu. Ma ei tea praegu palju lapsi seal käib. Kindlasti peaks küsima noorte arvamust ka, et mis neile seal meeldib ja kuidas hindavad.“ (Vastaja 1)

Rahulolu tänase noortekeskuse tööga on valdavalt olemas, millest võib järeldada, et vallajuhtide nimetatud tulemusnäitajad noortekeskuse kohta on rahuldaval tasemel.

Tabel 11

Noortekeskuse tegevuse tulemuslikkuse mõõdikud

Mõõdikud	Mainingute arv
Noorte ütlused/hinnangud tegevustele	2
Tegevustes osalemine	2
Pakutavad tegevused ja teenused	3
Noorte arv, kes külastavad noortekeskust	2

Varasemastest vastustest selgub, et noortekeskuse tööga ei ole rahul üks vallavanem. Leitakse ka seda, et alati on arenguruumi (Vastaja 2). Usaldatakse noortekeskuse juures tegutsevaid inimesi ning ei hakata enese arvamusele toetudes asju ümber korraldama või suunama (Vastaja 2 ja Vastaja 6). Tunnistati ka, et ei olda noortekeskuse töösse rahulolu silmas pidades väga süvenenud, kuid teisalt ei peetud seda ka vajalikuks, kuna tagasiside noortekeskuse kohta on olnud hea.

„Rahulolu noortekeskusega on olemas. Kõik on positiivne. Ma ei oska nüüd midagi välja tuua.“
(Vastaja 6)

„Peab tunnistama, et ega ma nüüd väga seda hinnata ei saa, sest ma pole väga süvitsi läinud sinna sisse /.../ väga rahul olen /.../. Näen, et lapsed seal käivad ja kasutus on suur. Näen, et lapsi tänava peal ei hulgu niisama, see on hea. Mida parandada tuleb, seda ma praegu öelda ei oska. Tagasisidet pole ka. Nad ei virise, et seal midagi valesti oleks. Siis ei tuleks veel ehk muuta ka.“ (Vastaja 5)

3.6 Noortekeskuse juriidiline vorm

Noorsootöö seaduse järgi on noorsootööasutus ministeeriumi hallatav riigiasutus, valla või linna ametiasutus, valla või linna ametiasutuse hallatav asutus, eraõiguslik juriidiline isik või eraõigusliku juriidilise isiku ettevõtte, mille põhitegevuseks on noorsootöö korraldamine (Noorsootöö seadus §3, 2010).

Küsitletud omavalitsustest kuulusid põhikirja järgi iseseisvate (avatud) noortekeskustena kohaliku omavalitsuse hallatavate asutuste hulka 2.

Vallajuhtide eelistused noortekeskuse juriidilise vormi kohta

Juriidiline vorm / rahastaja	Mainingute arv
KOV allasutus (allasutus mis omab eraldi eelarvet)	2
MTÜ (vahendid eraldatakse KOV eelarvest)	1
KOV eelarverida (noortekeskusel on oma põhikiri, kuid mitte eraldiseisev eelarve)	2

Omavalitsused, kus noortekeskus tegutseb kui allasutus, on omavalitsusjuht veendunud, et see on õige viis noortekeskuse toimimiseks. Tugevate külgedena tuuakse eraldiseisva allasutuse juures välja stabiilsuse ja jätkusuutlikkuse tagamine. Samas tuuakse välja ka seda, et võimalikult palju peaks noortekeskus oma vahenditega toime tulema ja noored peaksid sealjuures õppima, kuidas rahastust leida. Samas leiti, et noored tuleb „jalule aidata“, suunates noortekeskuse toimimiseks sinna ka avalikku raha.

„KOV allasutus. See tagab stabiilsuse.“ (Vastaja 3)

„Idealis võiks toimetada ta omat kätt. Projektipõhine teatud määral ikka rohkem, et lapsed ise õpiks midagi tegema ja mõtleksid välja.“ (Vastaja 5)

„Noortel on küll MTÜ aga noortekeskus ise ei ole MTÜ, ta pole allasutus ka mitte. See on võib-olla meie iseärasustest, ta on meil eelarverida. Aga meil on nagu see, et igal majal ei pea direktorit olema. Et see ei anna mitte midagi juurde.“ (Vastaja 2)

3.7 Noortekeskuse ja omavalitsuse vaheline koostöö

Koostöö kohaliku omavalitsuse ja noortekeskuse vahel paistab küsitluses osalenud Ida-Viru omavalitsustes hästi sujuvat. Siinkohal on oluline välja jätta üks uurimuses osalenud vald, kus ka koostööd (eelkõige noorsootöö valdkonna inimestega suhtlemisel) peetakse väga keerukaks.

„Koostöö on väga raske ja nagu ma ka enne ütlesin, siis inimestega ei saa kuidagi suhelda.“ (Vastaja 4)

Ülejäänud 5 omavalitsust peavad koostööd heaks või piisavaks. Omavalitsuse seisukohast on välja toodud, et nad on teadlikud noortekeskuse tegevustest ja võimalustest. Hea hinnangu annavad üheskoos tehtud koostööprojektid, huvi teineteise tegemiste vastu, aktiivne suhtlus.

Kolm omavalitsusjuhti on noortekeskust külastanud intervjuu läbiviimise hetkest mitte rohkem kui nädal tagasi. Kaks omavalitsusjuhti koguni möödunud päeval. Toodi välja, et kui ise pole noortekeskust külastatud, siis on seda teinud töökaaslased või alluvad.

3.8 Vallajuhtide ootused noortega töötavatele inimestele

Noortega töötavalt inimestelt, kelle kutsenimetus on noorsootöötaja, eeldatakse erinevate kogumuste, kompetentside pagasit. Hinnanguid noorsootöötaja kohta antakse tuginedes peamiselt tema oskustele, kogemustele, väärtushinnangutele ja isikuomadustele.

Noorsootöötaja lähtub töös noorega võrdväärse partnerluse põhimõttest ja on huvitatud noore arvamustest, ideedest, maailmavaatest. Noorsootöötaja kaasab noori tegevuste kavandamisesse ja korraldamisesse, soodustab noorte omavahelist koostööd ja tagab noortele turvalise keskkonna (Noorsootöötaja kutsestandard, 2012).

Vallajuhtide ootused noortekeskuse töötajate suhtes võib pidada üsna ootuspärasteks.

Üks vastanutest leidis, et noortega töötaval inimesel peaks olema erialane haridus ning üks vastanutest ei pidanud seda sugugi oluliseks. Inimesel, kes noortega tegeleb, peaksid olema noortega tööks sobivad isikuomadused ja ka juhi oskused. Kõige rohkem, s.o kolmel korral nimetati ära aktiivsus, kaasamis-ja suunamisoskus. Niisama palju kordi toodi välja noortega ühiste arusaamade ja väärtuste jagamine, mida üks vallajuht nimetas „noortega nõ ühes rütmis hingamine“.

Tabel 13

Millised peaksid olema noortekeskuse töötaja pädevused ja isiksuseomadused?

Isikuomadus	Mainingute arv
(erialane) kõrgharidus	1
aktiivsus, kaasamis-ja suunamisoskus	3
Stressitaluvus	2
noortega ühiseid arusaamu, väärtuseid jagav	3
liider, juht	1
lävimisoskus, teistega arvestamine	1
taiplikkus	1
usaldusväärsus	1

„Kõige tähtsam on aktiivsus, peab olema aktiivne inimene. Keegi, keda huvitavad noored, nende probleemidega tegelemine. Kes pakub noortele tegevusi, kes oleks selline tulehark.“ (Vastaja 1)

„/.../ räägib siis lastega ja on usaldusisik. On võitnud laste usalduse. Ja kui mingi mure on siis lapsed räägivad /.../ koos lahendatakse mured ära.“ (Vastaja 5)

Vallajuhtide mainingutele toetudes järeldan, et omavalitsusjuht ootab noorsootöötajalt eeskätt valmisolekut noorte ideedega kaasa minna ja neid igakülgsest, sh oskuslikult ja läbimõeldult toetada. Oluline on, et noorsootöötaja oleks võimeline kaasama erinevaid huvigruppe, olles ühtaegu ka eestvedaja rollis.

3.9 Hinnang vaba aja veetmise võimalustele kohalikus omavalitsuses

On positiivne, et noorte vaba aja veetmise võimalusi hinnatakse küsitluses osalenud omavalitsusjuhtide poolt heaks.

Üks omavalitsusjuht ei andnud vaba aja veetmise võimalustele hinnangut, kuid vestlust analüüsides võib oletada, et tema nimetatud hinnang oleks vallavanema pilgu läbi olnud mitterahuldav või koguni puudulik. Omavalitsusjuhi, kelle käest hinnangut numbriliselt ei küsitud, arvamus ei kajastu ka allolevas tabelis.

Tabel 14

Hinnang vaba aja veetmise võimalustele 5-palli süsteemis

Hinnang	Mainingute arv
5 – väga hea	2
4 – hea	3
3 – rahuldav	0
2 – mitterahuldav	0
1 – puudulik	0

Vallajuhid näevad vaba aja veetmise võimalustes ka mõningat arenguruumi, külg, mis vajaks rohkem läbimõtlemit ja täiustamist.

„Ma ütlen, et neljaga. Viis on palju. Peab olema inimesi, kes tahavad osaleda, siis on hästi ja saab areneda.“ (Vastaja 6)

„Lastel on väga palju võimalusi, seega pean meie vallas väga heaks.“ (Vastaja 3)

„Vallas on kindlasti 5, väga head. Meil kunst, sport, muusika. Lihtsalt kasutajaid võiks rohkem ikka olla.“ (Vastaja 1)

„No ma paneks sellised 4, 4- /.../ arenguruumi on päris palju ja me töötame selle nimel.“
(Vastaja 5)

„Et noh, viit ei paneks, aga nelja tahaks küll ära panna. Sest kui ma vaatan tagasi enda ajale, siis meil ei olnud üldse mitte midagi, et väikesed tühjad tänavad. Aga alates spordisaalist, huvikoolist, noortekeskusest, et kõik mis nüüd on. Et viite ei saa panna, alati saab paremini.“
(Vastaja 2)

Tuginedes enda seminariöö esimesele osale ning Toila Gümnaasiumi õpilaste hulgas läbiviidud küsitlustele, mis andis ülevaate nende rahulolust vaba aja veetmise ja huvitegevuse võimalustega 2011/2013 õppeaastal, tuleb välja tuua, et vaba aeg noore inimese jaoks on aeg, mis jääb üle koolist, organiseeritud huvitegevusest. Aeg, millega ei ole seotud ükski noorele vanemate, õpetajate, eakaaslaste või teiste isikute poolt pandud kohustus. Siinkohal tuleb ära märkida, et vallajuhtide ja noorte nägemus vaba aja sisust on erinev. Küsitluses osalenud vallajuhid määratlevad vaba aja veetmise võimalusena ka seda kui noor saab osaleda huvikooli või ringi töös.

KOKKUVÕTE

Toetudes omandatud teadmistele läbitud õppekaval ja praktikatele erinevates noorteorganisatsioonides, võin väita, et noorsootöö valdkonna edasiarendamine ja elluviidu järjepidev reflekteerimine, analüüs on olulised tegevused. Need aitavad kaasa hästi toimiva ja noortest lähtuva keskkonna loomisele. Keskendudes küsimustele kes, millal, miks, kus, milleks ja kuidas, saame tervikpildi, mis aitavad kaasa just nimelt noore inimese huvidest ja vajadustest lähtuva noorsootöö ja selle tugivõrgustiku loomisele vallas, maakonnas ja riigis.

Minu uurimistöö eesmärk oli anda ülevaade vallajuhtide ootustest noortekeskustele ning nägemustest, arusaamadest noortekeskuste kohta Ida-Viru maakonnas. Eesmärgini jõudmiseks intervjuerisin Ida-Virumaa vallajuhte, kelle haldusalas tegutseb noortekeskus või selle funktsiooni täitev ühendus, organisatsioon.

Oma uurimustöö raames olin keskendunud kolmele peamisele küsimusele ning püstitasin kaks hüpoteesi.

Esimene hüpotees, vallajuhid näevad noortekeskuse tegevuse peamise eesmärgina noorte vaba aja sisustamist, ei leidnud täielikku kinnitust. Vaba aja sisustamisest olulisemaks kujunesid noorte eemale hoidmine kuritegevusest ja alkoholist, igakülgne noortega ja nende huvidega tegelemine, noorte kaasamine neid puudutavatesse küsimustesse. Samas on see väide üsna tundliku iseloomuga, kuna siinkohal ei saa täiesti veendunult väita, et vallajuhid ei pea kõiki ülesloetletud tegevusi kaudses mõisteks justnimelt vaba aja sisustamiseks.

Minu isiklikule tööalasele veendumusele toetudes oletasin, et vallajuhid ootavad, et noortekeskuses pakutavad tegevused kasvatavad noorest enesega toimetuleva kodaniku. Minu veendumust kinnitasid ka vallajuhtide ootused noortekeskuse poolt pakutavatele tegevustele. Üksmeelselt oodati noortekeskuselt seda, et noortele pakutavad tegevused peaksid olema harivad, õpetlikud ning huvipakkuvad. Andma oskuseid iseseisva eluga toimetulekuks. Ootuseid

noortekeskuse poolt pakutavatele tegevustele oli mitmesuguseid. Alustades ettevõtluse õpetamisest lõpetades söögitegemisega.

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse järgi on avatud noorsootöö eesmärgiks on noortele inimestele vabatahtlikkuse alusel osaluse, arenguliste ja hariduslike kogemuste pakkumine, mis aitavad ühelt poolt neil olla aktiivsed demokraatlikus ühiskonnas ning teisalt oma vajadusi rahuldada.

Olles umbusklik respondentide üldise teadlikkuse ja arusaamade kohta noorsootöös, tõin ülalnimetatud eesmärkidele toetudes välja teise hüpoteesi - vallajuhtide nägemus noorsootöö eemärgist pole kooskõlas avatud noorsootöö eesmärkidega.

Pole kinnitust, et vallajuhid näevad noortekeskust ainsa noorsootöö teostajana omavalitsuses, kuid intervjuueeritavad samastasid sageli oma vastustes noorsootöö ja noortekeskuse eesmärgid. Ühiste joontena toodi välja, et nii noortekeskuse tegevuse kui noorsootöö eesmärk on noortele erinevate tegevusvõimaluste pakkumine, aitamaks noori eemal hoida ebatervislikest valikutest, mõnuainetest, kuritegevusest.

Kuigi tegevusvõimaluste pakkumine, vaba aja veetmine jäid kõlama kõikide intervjuueeritavatega vesteldes, ei saanud minu poolt püstitatud teine hüpotees kinnitust. Niisamuti ei sõnastanud vallajuhid noorsootöö eesmarke nii täpselt kui seda on kirjeldatud seaduses või Avatud Noortekeskuste Ühenduse poolt. Respondendid nägid noorsootöö eesmärkidena lisaks nimetatule ka noortega tegelemist, nende huvide väljatoomist ja selgitamist, noote kaasamist neid puudutavatesse küsimustesse, noorte suunamist.

On oluline välja tuua, et noorsootööd nähakse ka omavalitsuse mainekujundajana ning, et vallajuhtide nägemus noorsootööst on kui valdkonnast ja tegevuste kogumist, mis annab noorele juurde seda, mida koolis, kodus kaasa, omandada ei saa.

Kokkuvõtvalt hindan enamike vallajuhtide arusaamu noorsootööst üle keskmise heaks. Leian, et noorsootöö on seda avatum ja nähtavam, mida avatumad, teadlikumad ja koostööaltimad on valdkonna koordinaatorid kohalikus omavalitsuses.

Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna juhataja Anniki Tikerpuu (2013) on öelnud, et uues lastekaitse seaduse eelnõus, mis tuleb esitada valitsusele selle aasta lõpul, tuleb kokku viia kõik last puudutavad eluvaldkonnad. Usun, et samasugusele mõttesuunale tuginedes oleks arukas mõelda ka noorsootöös.

Vallajuhtide ootused noortekeskusele Ida-Viru maakonnas näitavad, et noortekeskuse kõige olulisem eemärk on pakkuda noorele inimesele kodukandis tegevust ning kasvatada temast ise enesega hakkama saav kodanik.

Leian, et noortega tegelevatel inimestel on selles väga suure kaaluga roll, mistõttu peaksime üha enam koostööd tegema mitte ainult teiste noortekeskustega vaid kõikide institutsioonidega, millega inimesel enda tulevases elus kokku puutuda tuleks. Siinkohal pean oluliseks noorsootöösse kaasata järjest rohkem erinevaid osapooli, inimesi, institutsioone. Ühiseks eesmärgiks peaks olema Ida-Virumaa noorsootöö noore inimese jaoks mitmekülgsemaks, huvitavamaks, ning noorsootöö enese olemuse ühiskonna jaoks nähtavamaks muutmine.

Andes omapoolse hinnangu uurimustöös kasutatud uurimismeetodile, võin öelda, et vallajuhtide ootuste väljaselgitamiseks ning nende nägemusest arusaamiseks on intervjuudel põhinev meetoodika õigustatud ning vajalik.

Antud intervjuude läbiviimine ja lõputöö koostamine andsid mulle võimaluse kohtuda Ida-Virumaa vallajuhtidega ning saadud kontaktid tulevad mulle kindlasti kasuks edaspidiselt noorsootöösse panustamisel nii Toila valla kui maakondlikul tasandil.

Olen pühendunud kodukoha noorsootöö väärtuste, tõekspidamiste vormimisele ja kaasajastamisele nii noortekeskuse eestvedaja kui Ida-Virumaa Noortekogu liikmena. Tunnistan, et pean valdkonna oluliseks kitsaskohaks maakondliku noorsootöö arengukava või maakonna noorsootöö põhisuundade puudumist.

Näen Ida-Virumaa noori, noortega tegelevaid ning noortesse panustavaid inimesi ning organisatsioone ühise meeskonnana, kellel on võimalused ja oskused noortevaldkonna eduka toimimise jaoks palju ära teha. Kõikide osapoolte otsustesse ja valdkonna arendamisse kaasamine on kohaliku arengu seisukohalt olulise ja määrava rolliga, ent sellegi poolest on tegemist keeruka ning ressursinõudva ettevõtmisega.

Usun, et käesolevas uurimustöös antud ülevaade vallajuhtide ootustest aitab kaasa kohaliku tasandi ja maakonna noorsootöö arengueesmärkide püstitamisele. Luues samal ajal soodsa kasvupinna uutele algatustele ja toetades eesmärgistatud ja läbimõeldud noorsootöö elluviimist. Siinse piirkonna noorsootöö on nagu kohalik turism – tohutu arengu- ja kasvupotentsiaaliga. Tuleb lihtsalt selgeks teha ühised vajadused, võimalused ja arengusuunad, kuhu ühtse meeskonnana liikuda soovitakse.

KASUTATUD ALLIKAD

Avatud noortekeskuse peamised eesmärgid. 2013.
http://www.ank.ee/?p=p_284&sName=avatud-noortekeskuse-peamised-eesm%C4rgid.
(9.03.2013)

Bunjes, U. 2010. *The history of European youth policy.*
http://kultuur.edu.ee/eraamatud/Huvijuhtimine%2C%20pedagoogika/History_%20of_%20youth_%20work_%20in_%20Europe_Vol_2.pdf. (4.05.2013)

Chisholm, L. *Recognising non-formal & informal learning in the youth sector. Terminology Cheat Sheet.* 2005. Innsbruck: Universität Innsbruck.

Croft, T., Crolla, V., Mida-Briot, B. 2003. *T-Kit käsiraamat. Sotsiaalne kaasatus.* Strasbourg: Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjon.

Denzin, N. K. Lincoln, Y. S. 2000. *The discipline and practice of qualitative research.* Sage Publications.

Elukestva ppe strateegia. 2005. Tartu: Haridus-ja Teadusministeerium.
http://www.andras.ee/ul/EESTI_ELUKESTVA_OPPE_STRATEEGIA_2005_2008_1_.pdf
(19.04.2013)

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13104622>. (18.04.2013)

Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostoraamistik 2010-2018.
<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=9952>. (28.04.2013)

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2005. *Uuri ja kirjuta.* Medicina.

Ida-Viru maakonna arengukava 2014-2020. 2013. Tallinn: Eesti Kaubandus ja Tstuskoda.

Ida-Viru maakonna arengukava arengustrateegia 2005-2013. 2005. Tallinn: Siseministeerium.

Ida-Virumaa noorsootöö arengukava 2004-2008. 2004. <http://www.ank.ee/files/Ida-Virumaa%20noorsoot.%20arengukava%202004-%202008.pdf>. (18.04.2013)

Iisaku noortekeskus. <http://inklubi.ee/in/?leht=center>. (18.04.2013)

Iisaku valla kodulehekülg. www.iisaku.ee. (18.03.2013)

Illuka vald. www.illuka.ee. (18.04.2013)

Kasearu, K., Trumm, A. 2013. *NEET - Noorteseire Eestis – poliitikaülevaade 5/2013.* http://www.noorteseire.ee/system/resources/BAhbBlshOgZmIjkyMDEzLzAxLzI0LzA4XzQ2XzU2XzMwMF9Qb2xpaXRpa2F5bGV2YWFKZV81X3ZlZWlucGRm/08_46_56_300_Poliitikaylevaade_5_veeb.pdf. (4.05.2013)

Kasemets, L., Rahnu, L. *Avatud Noortekeskuste olukorra kaardistamise uuring.* 2005. Tallinn: OÜ Mindpark. <http://www.meis.ee/est/raamatukogu/?view=view&ID=119>. (10.03.2013)

Kirss, L., Bauteva, V. 2012. *Noorteseire aastaraamat 2011. Noored ja noorsootöö.* SA Poliitikauuringute Keskus Praxis. http://www.noorteseire.ee/system/resources/BAhbBlshOgZmIjkyMDEyLzA1LzE3LzA5XzU2XzA4XzQ0MF9OU0FfMjAxMV9sb3BsaWtfcGFyYW5kYXR1ZC5wZGY/09_56_08_440_NSA_2011_loplik_parandatud.pdf. (9.03.2013)

Kohalike omavalitsuste noorsootöö andmebaas. 2013. <http://www.enl.ee/et/andmebaas/Noorsootoo-andmebaas>. (9.03.2013)

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. 1993. Tallinn: Riigikantselei. <https://www.riigiteataja.ee/akt/1048161>. (9.03.2013)

Kurtna Noortekeskus. <http://www.illuka.ee/noortekeskus/>. (18.04.2013)

Kõva, K. 2011. Kohaliku arengu võti on noorte kätes. <http://www.noorteseire.ee/news/kalvikova-kohaliku-arengu-voti-on-noorte-kates>. (10.03.2013)

Kähar, J. 2011. *Motivatsiooniteooriad.* Ettevõtluskõrgkool Mainor.

Laherand M.-L. 2008. *Kvalitatiivne uurimisviis.* Tallinn.

Lisa Vabariigi Valitsuse korralduse "Noortevaldkonna arengukava eelnõu väljatöötamise

- kavatsus*” *eelnõu* *juurde*. 2013.
<https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/arengukavade-koostamise-ettepanekud/Noortevaldkonna%20arengukava%20koostamise%20ettepanek.pdf>. (4.05.2013)
- Maidla valla ja vallavalitsuse kodulehekülg*. www.maidlavv.ee. (18.04.2013)
- Mis on avatud noorsootöö?* 2013. http://www.ank.ee/?p=p_94&sName=avatud-noorsoot%F6%F6. (9.03.2013)
- Mis on mitteformaalne õpe*. 2013. <http://mitteformaalne.ee/mis-on-mfo.html>. (18.04.2013)
- Noorsootöö – kohaliku omavalitsuse kohustus või võimalus? 2011. Saue: Saue Noortekeskus. http://noorteseire.ee/system/resources/BAhbBlSHOgZmIjgyMDEyLzAyLzA5LzIwXzU0XzE5XzI3X2xpc2FfMy5fYXJldGVsdWtva2t1dm90ZS5wZGY/20_54_19_27_lisa_3._arutelukokkuvote.pdf. (13.03.2013)
- Noorsootöö rahastamine kohaliku omavalitsuse eelarvest. 2013. <http://www.hm.ee/index.php?0511686>. (10.03.2013)
- Noorsootöö seadus*. 2010. Tallinn: Riigikantselei. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13340694>. (9.03.2013)
- Noorsootöö strateegia 2006-2013*. 2006. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium: <http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=7156>. (10.03.2013)
- Noorsootöötaja kutsestandard*. 2012. Tallinn: Kutsekoda. <http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10452240/lae>. (13.04.2013)
- Organisatsioon ja juhtimine*. 2013. http://web.ametikool.ee/jane/okj/?2._Motivatsioon:Kaasaegsed_teoriad:Ootuste_tooria. (15.05.2013)
- Performance Expectations*. 2013. University of Berkley: Human Resources. <http://hrweb.berkeley.edu/guides/managing-hr/managing-successfully/performance-management/planning/expectations>. (15.05.2013)
- Reitav, U., Krussell, S.** 2008. *Noorsootöö rahastamine kohalikes omavalitsustes*. <http://www.enl.ee/UserFiles/kasulikku/uuringud/KOVrahastusuuring.pdf>. (10.03.2013)

Sercombe, H. 2006. *Going bush: youth work in rural settings*.
<http://www.yapa.org.au/youthwork/facts/goingbush.pdf>. (26.03.2013)

Smith, L. T. 2000. *On tricky ground. Researching the native in the age of uncertainty*. Sage Publications.

Sonda valla ja vallavalitsuse kodulehekülj. www.sonda.ee. (18.04.2013)

Strömpl, J. 2001. Sotsiaaltöö uurimisest: konstruktsionistlik lähenemine.
http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/V2ljaanded/Sotsiaaltoe_ajakiri/2001/Sotsiaaltoe_2001_1.pdf. (10.03.2013)

Talur, P. 2009. *Hea noorsootöö heas noortekeskuses*.
<http://www.tartu.ee/data/HNHK%20kokkuvote.pdf> (4.05.2013)

Talur, P. 2009. *Noorsootöö väärtusmaailm ja selle muutumine*. Mihus 2009 nr 3, lk 4-6.

Taru, M., Mäe, R., Laanpere, M., Reiska, E. 2010. *Avatud noortekeskuste olukorra kordusuuring*. <http://www.ank.ee/files/EANK2010.pdf>. (20.04.2013)

Toila valla ja vallavalitsuse kodulehekülj. www.toila.ee (18.04.2013)

Toila valla malevainfo. <http://vokanoortekas.blogspot.com/2013/04/alutaguse-opilasmalevalustab-avalduste.html>. (18.04.2013)

Õunapuu, L. 2002. *Üliõpilaste kirjalikud tööd*. Metoodiline juhend magistri-, diplom-, kursusetöö, referaadi, essee koostamiseks ja vormistamiseks. Viljandi: Viljandi Kultuurikolledž.

LISAD

Lisa 1: Intervjuudeks kasutatud küsimustik

Nimi:

Vanus:

Sugu:

Amet:

Erialane taust:

Intervjuu läbiviimise aeg ja koht:

Intervjuu kestvus:

Kodeerimisnimetus:

1. Mida tähendab noorsootöö Teie jaoks? Kirjeldage oma sõnadega.
2. Mis on noorsootöö eesmärk Teie arvates? Kirjeldage oma sõnadega.
3. Mis on noortekeskus Teie arvates? Kirjeldage oma sõnadega.
4. Miks on noortekeskus Teie vallale vajalik? Kirjeldage oma sõnadega. Põhjendage.
5. Millist funktsiooni täidab noortekeskus?
6. Kellele on noortekeskus vajalik? (vanus, sotsiaalne taust, huvid jne)
7. Millega peaks noortekeskus Teie arvates tegelema? Milliseid tegevusi ja teenuseid Te ootate noortekeskuselt? Kirjeldage oma sõnadega.
8. Keda näete noortekeskuse peamise sihtrühmana? Miks?
9. Millistel aegadel peaks noortekeskus olema avatud? Miks?
10. Mis rõõmustab või häirib Teid noortekeskuse töös? Põhjendage.
11. Millist rolli täidab noortekeskus Teie vallas?
12. Mida on noortekeskus andnud Teie vallale? Kirjeldage oma sõnadega.

13. Mille põhjal hindate noortekeskuse tulemuslikkust?
14. Kas olete rahul tänase noortekeskuse tööga? Millega olete eriti rahul? Mida võiks muuta?
15. Kuidas hindate koostööd kohaliku omavalitsuse ja noortekeskuse vahel. Põhjendage.
16. Millal külastasite ise viimati noortekeskust?

Lisaküsimused:

17. *Millised peavad olema noortekeskuse töötaja pädevused (ja isiksuseomadused)? Põhjendage*
18. *Kuidas ja kui tihti kohalik omavalitsus tunnustab noorsootöötajaid?*
19. *Mis on Teie ettepanekud kohaliku noorsootöö arendamiseks?*
20. *Milline peaks olema Teie arvates noortekeskuse juriidiline vorm (KOV-i allasutus, MTÜ vm)? Miks?*
21. *Kuidas peaks toimuma noortekeskuse rahastamine? Millest rahastamisel lähtutakse?*
22. *Milliseks hindate praeguseid noorte vaba aja sisustamise võimalusi oma vallas?*

Lisa 2: Transkriptsioon intervjuust vallavanemaga

Sugu: mees

Amet: vallavanem

Intervjuu aeg ja koht: Jõhvi Kultuuri- ja Huvikesksus, 6.03.2013

Intervjuu kestvus: 28 minutit ja 14 sekundit

Kodeerimisnimetus: *Vastaja 2*

Merle Harjo: *Kirjeldage mõne oma sõnaga, mida tähendab noorsootöö Teie jaoks?*

Vastaja 2: Noorsootöö (2) eelkõige tähendab see noortele tegusate vaba aja veetmise võimaluste pakkumist. Ehk no lihtsamalt öeldes, et no noortel ei oleks igav.

Merle Harjo: *Väga hea! Kas see on Teie mõistes ka noorsootöö eesmärk? Või täidab noorsootöö Teie jaoks ka mingisugust veelgi laiemat eesmärki?*

Vastaja 2: Ee (.) no kui öelda selline laiem eesmärk, mis. See ei ole nüüd minu visioon tegelikult. Selle ütles kunagi välja ühes ettekandes (2) äkki see oli Kohila kultuuritöö spetsialist, nime kahjuks ei mäleta. Aga, et mis maapiirkonnas üldse täna on, kui me räägime noh konkreetselt maapiirkonnast (.) ma ei taha (.) et mis võiks olla omavalitsuse eesmärk, kui me koguaeg räägime seda, et maaelu sureb välja, ja inimesi jääb vähemaks (.) ja jääbki! Et sellist naiivset nagu unistust endale panna, et me teeme noortega tööd selle nimel, et nad pärast kõrgkooli tuleksid tagasi (.) see on noh. Seda võib rääkida, see on ilus unistus, aga tegelikult see ei toimi.

Nad ilmselt lähevad ära ja neid, noh seda noort elanikkonda, jääb veelgi vähemaks maapiirkondades, sest meil ei ole lihtsalt pakkuda noortele inimestele väljakutseid. Alates elamispinnast, tööst (.) isegi kui sa töö ja ka elamispinna leiad, siis täna ikkagi see sotsiaalne keskkond. Et no mul on mitmed noored alluvad olnud, kes on kõik öelnud, jah, et no töö ja kõik on tore ja aga no elu ei seisne ainult töös. Töö (.) see on 8 tundi ja sa tahad ikkagi seda sotsiaalset keskkonda, sotsiaalset lävimist. Seda ehitada ükski omavalitsus ei suuda ja nad lähevadki ära. Enamuses noh, jah enamus. Selles mõttes, et ma näen seda väga õigelt, et see on püsiv trend.

Aga miks me nagu panustame palju, vähemalt /.../ vallaga. Me panustame palju alates lasteaiast

kuni siis noorteni, keskkooli lõpuni, et neil oleks huvitav ja nad saaksid nagu midagi teha. See on see, et no äkki, äkki keegi neist noortest, kes teeb oma karjääri, õpib, teeb oma karjääri ära ja jõuab sellisesse ikka, on ennast tõestanud, karjääri mõistes ja (.) ja tal endal tulevad lapsed. Ja ta on sellises positsioonis, kus tal ei olegi võib-olla enam iga päev vaja joosta tööle ja saab rahulikumalt olla. Äkki siis ta mõtleb selle peale, et vot, kui ma noor olin, siis seal oli jube palju tegevusi ja selline hea sõbralik keskkond. Ja siis ta mõtleb tagasi tulla. See on ainukene asi, kust me võiks sellist positiivset migratsiooni näha.

See on ainuke asi! Tegelikult seepärast ongi, et tal jääks vähemasti see mälestus. Muidu on umbes nii, et keskkooli lõpus lööd ukse kinni ja jumala eest, et kui keegi küsib, et kust sa pärit oled, siis ei ütle (naerab).

Ja noorte kaudu tegelikult omavalitsuse jaoks on ka üks kõige lihtsamaid mainekujundusasi. Noored ju suhtlevad omavahel ja kui sa midagi teed – midagi positiivset teed, siis see läheks välja.

Aga no suures plaanis (2), äkki mingi aeg sajast noorest kaks mõtlevad, et no mul ei ole vahet, ma olen sellisel tasemel täna, et ma ei pea igapäev tööl käima (.) ja saan lubada endale, et mu lapsed elavad sellises rahulikus keskkonnas. Siis ma saan sellise otsuse vastu võtta, et ma ei peagi nagu linnakeskmes elama.

Merle Harjo: *See on selline väga huvitav lähenemine, sest paraku enamikesse projektidesse endiselt kirjutatakse, et noored võiksid pärast kooli lõppu ikka kodukohta tagasi naasta. Aga reaalsus on, et paraku nad siiski ei tule. Vähemalt mitte kohe.*

Vastaja 2: Vot see ongi see sotsiaalne keskkond! Paraku noor olla, see tähendab ju kogu seda vaba aega töö kõrvalt. Noortekeskus sea ära ei täida. Ööklubid, teatrid, kinod. Sellist keskkonda suuda luua ikka linn.

Merle Harjo: *Nüüd jõuamegi siis selle juurde, et mis on noortekeskus Teie arvates? Mis loom ta seesugune on?*

Vastaja 2: No eks ta on loom selline, millise igaüks ta ise valmis ehitab. Et ta võib olla ka selline lihtsalt üks ruum. Ühe palgalise töötajaga, kus tegelt suurt midagi ei toimu või ta on siis tõesti selline koht, kus noored tahavad olla ja kus neil on tegevust. Eks ta väga palju on ju suhtumistes ja tegemistes kinni tegelikult. Eks füüsiliselt ta peaks olema ruum aga mis omadused tal peaks olema (.) see võib-olla polegi niiväga tähtis kuivõrd tähtis on see, et luua sinna mingi sisu ja

tunnetus noortele, et see on tõesti nende koht. Et seal peavad korra mõistes nagu olema väga selged reeglid, teises mõttes aga ei saa see olla nii, et ära tee seda, ära tee teist. See on nüüd nagu laveerimine vabaduse ja nüüd samas ka mingisuguste reeglite vahel, et nad tunneks, et päris kõike ka teha ei saa.

Merle Harjo: *Miks on noortekeskus Teie vallale vajalik?*

Vastaja 2: No valla poolest ongi see, et (4) tegelikult kui me tahame mingit tegevust pakkuda, siis see on üks võimalus. Tegelikult maapiirkonnas ju ei ole mingisugust alternatiivi.

Merle Harjo: *Aga no huvikeskus näiteks?*

Vastaja 2: Noh, ta on huvikeskus, sporditegemine, see on ka aga (.) täna ju ikkagi (.) ma ei ütleks, et noored väga passiivsed on aga ikkagi selline huvikool ja trenn. Huvikool ja trenn, see on nagu kooli järg. Sul oleks nagu 8 ja 9 tund veel. Sa saad noortekeskuses olla lihtsalt, tegeleda nende asjadega, mis sulle meeldivad (.) mitte et sa pead vaatama, et tuleb mingi huvikooli õpetaja ja hakkab Sind jälle õpetama. Ja hakkab sind uuesti käskima ja, ja piinab, ja ei ta pigem ongi selline võimalus lasta noortel ise teha midagi, midagi otsustada! Et ilma, et siis keegi koguaeg ütleb, et mis meil kavas on, hakkame seda tegema. Ei peagi ju koguaeg ütlema.

Merle Harjo: *Et ei ole vaja organiseeritud huviharidust kui sellist noortekeskusesse?*

Vastaja 2: Pigem nagu selline noorte enda algatus (.) mida me täna tahame teha ja kuidas oma aega sisustada.

Merle Harjo: *See on väga huvitav, et ka vallajuhi nägemus on selline. Sest kui ma uurisin Toila valla koolinoorte vaba aja veetmise harjumusi, siis nad pidasid ka muusika, kunsti ja spordikooli selliseks nagu formaalhariduse osaks.*

Merle Harjo: *Kellele on noortekeskus vajalik, on see vajalik vallale, noorsootöötajale, noortele?*

Vastaja 2: Sama hea on küsida, et kes on vangla kliendid (naerab)? Vangla kliendid on need inimesed, kes on väljaspool vanglat. Et vangla pakub kinnipidamisteenust. Et samamoodi noortekeskuse kliendid on kogu kogukond. Et noored oleksid rahul ja tekitaksid sellist positiivset laengut. Aga nii nagu isa asjaga on see, et seda noortekeskust on vaja ikka ainult noortele. Sest kui seal noori sees ei ole, siis on seal ikkagi üks ainus tühi ruum. Kui ei ole huvilisi või tunnetust, et seal midagi toimub, siis ei olegi seda vaja. Ainult noortele on seda vaja!

Merle Harjo: *On seal noortekeskuses ka mingisugune vanusepiirang Teie arvates? Kelle jaoks rohkem, kelle vähem?*

Vastaja 2: Ma arvan, et ei tohiks olla, kuigi vist kõige aktiivsemad on selline (.) kasutajad on seal põhikooli vanem aste ja selline keskkool. Et alla selle ja üle selle on pisut vähem. Aga (2) need tunduvad kõige aktiivsemad, võib-olla ongi see nagu murde iga ja ongi see selline koht kus nad saavad istuda ja oma asju teha, ilma et oleks väga palju piire ja piiravaid tegevusi.

Merle: *Milllega peaks noortekeskus Teie arvates tegelema? Milliseid tegevusi ja teenuseid Te ootate noortekeskuselt?*

Vastaja 2: Noortekeskus võib kõigega tegeleda aga jällegi, aga mingisugust teenust kehtestada, see tundub ebamõistlik. Noortekeskus peab aitama noortel areneda ja eelkõige ennast teostada. Ei ole mõtet hakata lihtsalt (4) mingid reeglid ja standardiseerimised. Ei ole mõtet. Eestis on sellega vist vähekeese pingutatud. Et ei ole mõtet ka arvata, et noored nüüd nii rumalad on, et ainult lollustega tegelevad. Et nad ei (.) tähendab, nad on ise ka piisavalt targad ja oskavad ise oma aega sisustada, et ei pea hakkama alati neile kõike asju ette söötma. See nagu pärsib algatusvõimet ja see on kõige olulisem. Tähendab, noortekeskuses peavad noored nagu ise aru saama, et endest miski sõltub. Et kui nad ise midagi ei tee, seda igavam neil võib olla.

Paraku muidu tekib juba noortes ka juba selline õpitud abitus. Aga pisut selline kipub olema (.) tegelt noor peab aru saama, et kui ta ise ei tee, siis jääbki tegemata.

Merle Harjo: *Aga on noortekeskuses selline mingisugune kindel teenus või tegevus, mis kindlasti noortekeskuses olemas olema peaks? Karjääriteenus, psühholoogid, nõustajad?*

Vastaja 2: No need on nii spetsiifilised. No karjääriteenus, see on kindlasti vajalik. Koolides on ka need karjäärinõustajad, vist ametikohtadegagi juba pannakse paika. Mh (3). No pisut sellist nõustamist selles osas, et (.) (naer) abi otsustamisel. Aga kas ta on selline nüüd karjääri või psühholoogi teenus (2) võib-olla on see selline inimese abi. Kui tahtmist on, et kuhu teda siis õigesti suunata. Aga jälle mingeid teenuseid, mis kindlasti võiksid olla. Kõik võiksid olla. Aga hakata nüüd täna kaalutlema, mis vajalik, ei ole mõistlik. Sõltub jällegi paljudest asjaoludest.

Merle Harjo: *Millistel aegadel peaks noortekeskus olema avatud? Miks?*

Vastaja 2: (positiivne ohe) millistel aegadel? No eks ta ikka peab olema ikka õhtustel aegadel. Kas ta on nüüd 7,8,9 (pidas silmas õhtuseid aegu) see on nüüd kokkulepete koht. Eks see sõltub

palju liikumisvõimalustest, ühistranspordist ja sellistest asjadest. Tegelikult peaks noortekeskus olema koguaeg lahti. Aga lihtsalt ta muutub nagu pisut kulukaks ja ebamõistlikuks. Et meil on näiteks olnud juhuseid, kus noor kooli asemel lähebki näiteks noortekeskusesse. Ta läks tundidest ära, sest noortekeskus tehti kell 12 lahti (.) vot ma lähengi nüüd noortekeskusesse. Et, mis iseenesest ei ole mõistlik. Noortekeskus võiks olla ju koguaeg lahti aga kui pikalt ja kui palju, eks see sõltub lõpuks noortest endist ikkagi.

Merle Harjo: *Mis rõõmustab või häirib Teid noortekeskuse töös?*

Vastaja 2: (Naeratus) Rõõmustab see, et noortel on mida teha ja neid noori on, kes tahavad teha. Mm, mis häirib?(4) mis seal häirida saab. Eks seal häirivad sellised negatiivsed ilmingud, nagu (.) kui on tegemist mingisuguse (ohe) tõrjutuse probleemiga. Et noortekeskus peaks olema mingisugune selline asi, kus selliseid (5) huvigruppe (.) jube kehva on see, et kui noor on mingisuguses teistsuguses sotsiaalses keskkonnas, näiteks koolis või mujal tõrjutud, siis kui ta noortekeskuses sama moodi jääb ja (.) et, selline asi peaks noortekeskusest ära kaduma. Vot sotsiaalne tõrjutus on kõige suurem probleem, et kuidas veel paremini oleks. Avatud noortekeskus peab olema tõesti (rõhutab) **avatud**. Et seal ei peaks olema mingeid selliseid probleeme, mis täna paraku koolides on ikka suhteliselt tavalised. Teatud nii-öelda noori tõrjutakse eemale tegevustest. Seda sotsiaalset tõrjutust võiks olla vähem. Ma ei usu, et seda saab nüüd täitsa välja juurida, kuid seda võiks olla palju vähem.

Merle Harjo: *Millist rolli noortekeskus üldse Teie vallas täidab? Et erinevad sihtrühmad, kes on seotud noortekeskusega – nad kõik võiksid omavahel seotud olla. Aga kui noortekeskusele nüüd panna mingisugune roll, siis milline võiks olla noortekeskuse roll valla igapäevaelus või hoopis valla arengupoliitikas? Millist rolli näete noortekeskusel?*

Vastaja 2: Eks tal roll ole nagu igal teisel konkreetsele sihtgrupile suunatud sotsiaalasutusel. Tema, noortekeskuse roll peaks olema suunatud noorsootöö innustamisele ja väljavedamisele kogu vallas tegelikult. Et kuna teised asutused valdavalt sellega ei tegele. Kool ikkagi on hariduse kohapealt A ja O. Tema ei tegele sellega. Ja ikkagi sellise kogu noorsootöö vedamise roll võiks olla.

Merle Harjo: *Kas teie noortekeskus on allasutus või MTÜ?*

Vastaja 2: Noortel on küll MTÜ aga noortekeskus ise ei ole MTÜ, ta pole allasutus ka mitte. See on võib-olla meie iseärasustest, ta on meil eelarverida. Aga meil on nagu see, et igal majal ei pea

direktorit olema (muigab). Et see ei anna mitte midagi juurde.

Merle Harjo: *Mida tunnete, et noortekeskus andnud Teie vallale?*

Vastaja 2: Kui valda vaadata suures plaanis, siis see ongi nagu see positiivne mulje vallast. Et mida noored noortekeskuses teevad ja kuidas silma paistavad. Kuidas välja paistavad. See on ikka vallale uhkuse asi.

Merle Harjo: *Pean ütlema, et ka mina mõtlen sedasi, et kui kuuled mõne valla kohta, et mida noored seal teevad, siis jääb vallast endast ka palju positiivsem mulje.*

Merle Harjo: *Mille põhjal hindate noortekeskuse tulemuslikkust? Et kui te ütlete, et ta on rida eelarves, siis mingisugusel põhjusel ta peab ju seal olema.*

Vastaja 2: Ei ole tegelikult tunnustamissüsteemi. Tean, et seda noorsootöö hindamist on tehtud ka siin Eestis. Päril. Päril põhjalikult. Aga paraku me veel ühtegi sellist asja pole leidnud, et kuidas seda hinnata. Tegelikult kõikide avalike teenustega on see, et hinnang tuleb pika aja peale. Pikkaade aastate pärast! Me ju teame, et ükskõik, kas siis kooli või lasteaia ehitamine, renoveerimine, kas see oli õige otsus, seda näeme alles aastate pärast. 20-25 aastat läheb aega enne kui tulemuslikkust näeme. Eks noortekeskusega on umbes samamoodi. Et kui esimesed noored, kes seal alustasid, oma lapsed sinna toovad, siis tulemus on näha ikka 20-25 aasta pärast.

Me ei saa mõelda, et iga külastus võrdub x eurot ja siis nii arvutame. Et me ei saa hinnata sedasi, see ei ole mõistlik. Tuleb ette näha pikemat perspektiivi.

Merle Harjo: *Kuidas olete rahul tänase noortekeskuse tööga? Millega olete eriti rahul? Mida võiks muuta?*

Vastaja 2: Ei, olen juhtimisstiililt selline, et alati võib midagi paremaks teha. Ja muuta. Aga öelda nüüd väljapoolt, et üks või teine asi peaks olema nii või naapidi – see oleks selline (.) noori ja tööd tundmata minna ja öelda, et noortekeskus peab olema lahti üheksani, mitte seitsmeni või, või (.) mis iganes. See tundub ebanõistlik. Tuleb usaldada. Või mina igatahes usaldan inimesi, kes selle asjaga tegelevad. Ja kui seal esineb ka mingisuguseid möödalaskmisi või selliseid negatiivseid asju, siis tuleb neid lihtsalt analüüsida ja mõelda, kuidas neid vältida. Aga et minna nüüd nii-öelda ise nüüd ütlema, et see on õige või see on vale – ei tundu üldse mõistlik.

Merle Harjo: *Kuidas hindate koostööd kohaliku omavalitsuse ja noortekeskuse vahel?*

Vastaja 2: Täiesti piisav.

Merle Harjo: *On teil noortevolikogu ka?*

Vastaja 2: On. Aga ma ei tea, kas ta nüüd vahepeal läks käima või kui hästi ta nüüd käib. Aga, (.) aga praegu rohkem ei teagi.

Merle Harjo: *Kas te paneksite sõnade noortekeskuse ja noored vahele võrdusmärgi?*

Vastaja 2: Ei, ei paneks. (.) Ma paneks võrdusmärgi noortekeskus ja aktiivsed noored vahele. Kõik noored ei peagi ja ei tahagi saada kaasatud.

Merle Harjo: *Kui tihti või millal külastasite ise viimati noortekeskust?*

Vastaja 2: Mm (.) reedel.

Merle Harjo: *Mis tegite seal?*

Vastaja 2: Niisama istusime (naeratus).

Merle Harjo: *Millised peavad olema noortekeskuse töötaja pädevused ja isiksuseomadused)? Millised inimesed peaksid töötama koos noortega?*

Vastaja 2: Need diplomid ja atesteerimised ei ole nii olulised. Pigem see, et inimene, kes suudab noortega ühes rütmis elada, ühes hingata. Kel tekib noortega nagu ühine arusaam asjadest. Ta ei pea olema õpetaja ega ka valvur. Inimene, kes peab suutma noortega koos mõelda ja asju teha.

Merle Harjo: *Kuidas ja kui tihti kohalik omavalitsus tunnustab noorsootöötajaid?*

Vastaja 2: Tunnustamine on nii, et nagu ikka see tunnustamine käib. Hakata eraldi välja tooma (5) ega see tunnustamine väga lihtne olegi. Tunnustamine on pigem see, et üritan võimalikult palju algatusi toetada ja see, et mitte nagu seada selliseid väga rangeid piire. Et see olekski nagu. Kui inimene idagi teeb, aitame asjadele kaasa. Et usaldada inimest tema töös ja aidata asjadele kaasa, mitte panna kätt ette, et ärme seda nüüd tee. See ongi minu arust tunnustus. Et kui inimene oma tööd hästi teeb, siis tunnustadagi teda ja lasta tal teha oma tööd hästi.

Merle Harjo: *Milliseks hindate praeguseid valla noorte vaba aja sisustamise võimalusi? Kui saaksite panna nii ütleme ühest viieni mingisuguse skaala peale siis?*

Vastaja 2: Et noh, viit ei paneks, aga nelja tahaks küll ära panna (rahulolev). Sest kui ma vaatan

tagasi enda ajale, siis meil ei olnud üldse mitte midagi, et väikesed tühjad tänavad. Aga alates spordisaalist, huvikoolist, noortekeskusest, et kõik mis nüüd on. Et viite ei saa panna, alati saab paremini. Aga väike vald (.) ma pragu küll ei näe. Võib-olla millest meil puudu jääb ja mida võiks rohkem olla on sellised ettevõtlikust tegevused, õpiettevõtted ja sellised asjad. Et noortele ka näidata, et tõesti on võimalik äri ja raha teha. Et seda jääb väheks ja võiks rohkem olla. Aga jällegi, et kas noored peavad hakkama tõesti juba põhikoolis raha teenima? Tööd jõuab terve elu teha. Selles suhtes ei ole mõtet üldse ka kiirustama! Et noored, peate nüüd õppima selgeks, kuidas kasumiaruannet või äriplaani koostada.

Pigem ikkagi see noorsootöö on see, et elust rõõmu tunda. Tööd jõuab teha terve elu.

Merle Harjo: Aitäh Teile! Ma usun, et meie vestlus läks edukalt ja suur tänu Teile, et leidsite aja kokku saada ja enda nägemust jagada. Soovi korral võin oma lõputöö tulemusi ka Teiega jagada.

Vastaja 2: Pole tänu väärt!

SUMMARY

LOCAL AUTHORITIES' EXPECTATIONS TOWARDS YOUTH CENTRE BASED ON THE EXAMPLES OF IDA-VIRU COUNTY

M. Harjo

The aim of my study was to give an overview of local authorities' expectations, opinions and visions about youth centre in Ida-Viru County. To achieve the aim, the authorities, in whose administrative area works a youth centre, were interviewed and following research questions were posed.

- 1) What is the main purpose of youth centre in local government?
- 2) What are the local government authorities' expectations to the activities and services provided by youth centres?
- 3) What are the most important preconditions for the functioning youth work in local municipality?

The interviews were made with 6 local municipality leaders from Toila, Iisaku, Illuka, Maidla, Sonda and Lohusuu municipalities. One of them sent his answers via e-mail and all the others were interviewed face-to-face.

Based on my own working experience, I assumed that the local authorities expect youth centres to provide activities which train young people to be more independent and self-aware.

My expectations were asserted by local authorities. They expected, that youth centres should teach youngsters different skills, which help them in future life and in adulthood.

According to Association of Estonian Open Youth Centres and Estonian youth work strategy 2006-2013, the aim of youth work is to create possibilities for young people between the ages of 7-26 for versatile development of their personality in addition to curriculum education, jobs and family. Also to offer different kind of experience – developing and educational – that helps

youngsters to be active citizens in democratic society on the one side and being satisfied with something they have taken up themselves on the other side.

It has not been verified that local authorities assume youth centres to be the one and only institution in local municipality that is ought to organize the youth work.

The interviewees, however, pointed out the similarities of the purposes of youth work and youth centre. The main purpose and the top priority of youth centre in their point of view is offering a variety of leisure time activities to keep young people away from unhealthy choices, such as drugs and crime.

Although the local authorities did not define the aims of youth work exactly the way they have been described in guidance documents and in Estonian youth work law (2010), they pointed out that the most essential aspects of youth centres are keeping young people away from negative choices, providing possibilities to take up with any hobbies and also involving young people to different discussions at the local level.

As a result, it is obvious that authorities see that the more cooperative and aware the coordinators of this subject are, the better results can be seen and achieved in the field of youth work.

Local authorities' expectations towards youth centre in Ida-Viru county show that the most important thing is to provide youngsters different activities in their hometown or -municipality. It is important to raise a citizen who, in the future, is able to take care of himself. According to local authorities' expectations towards youth centres, they see that youth centre should provide youngsters information about different important topics; centres should conduct and organize events.

They found it to be important, that youth centres have different computer- and board games. They also found writing, implementing and organizing camps and projects to be just as important as well. Four respondents out of six mentioned that there must be a balance between age groups and activities. It is important to pay attention that all age-groups get enough attention.

I find that majority of local authorities' possess quite good knowledge about the youth work. They see that the most important preconditions for the functioning youth work in local municipality are instructive and pleasing free-time activities as well as providing possibilities of informal learning and cooperation between different partners.

Activities and services, which youth centres provide, were mentioned in two interviews. Counselling and giving informal education and activities which are connecting generations, were mentioned in 3 interviews. It is truly positive to see that all the local authorities see youth involvement in other areas of life. Two local leaders out of six would give youngsters an opportunity to be involved in any of the ventures.

I think that people, who are involved with young people and whose responsibility is youth work, have truly important role in this field. That is why we should cooperate with other youth centres as well as other institutions and specialists, which are surrounding young people nowadays and in the future. It is essential to involve more and more groups, people and institutions to local youth work, so the right and thoughtful decisions can be made already on grass-root level.

In conclusion, in my point of view, local authorities' and youth workers common interest should be to make Ida-Viru county youth work more diverse and more interesting for youngsters. What's more – it is important to make youth work's self-nature more visible and commonly understandable for the whole society.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina MERLE HARJO (sünnikuupäev: 26.08.1989) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose VALLAJUHTIDE OOTUSED NOORTEKESKUSELE IDA-VIRU MAAKONNA NÄITEL, mille juhendaja on URMO REITAV,

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **17.05.2013**

Merle Harjo